

actueel

“ Pak de

klimaatcrisis
intergenerationeel
aan

Cover: freepik.com

- 3 **Van anderhalve meter naar anderhalve graad**
- 4 Vier gemeenten over **Kopzorgen Verdienen Zorg**
- 8 "We moeten samen met andere generaties de **klimaatcrisis** aanpakken"
- 11 **Praten over leven en dood.** Doodgewoon.
- 14 **Ouderen hip op de beeldbuis:** kletspraat of realiteit?
- 16 **Iedereen digitaal!** Internettoegang voor iedere burger
- 18 Het nieuw Vlaams **ouderenbeleidsplan**
- 20 "**Ouderen hebben onze sympathie niet nodig, wel onze empathie.**"
- 22 **Deelmobiliteit** wint aan populariteit
- 25 Dossier 'Ouderenzorg na corona': **Innovatieve arbeidsorganisatie**
- 28 **Ouderenbehoefteonderzoek** essentieel om noden tijdig te capteren
- 30 **Dementievriendelijke zorg** in eenzelfde richting
- 34 **Iedereen verdient vakantie**

De Vlaamse Ouderenraad is het advies- en inspraakorgaan van de ouderen bij de Vlaamse regering.

Actueel is het informatieblad van de Vlaamse Ouderenraad.

Van anderhalve meter naar anderhalve graad

Jul Geeroms
Voorzitter

“ Beide crisissen treffen alle generaties, jong én oud. Mentaal én fysiek. Ook het antwoord moet intergenerationeel zijn.

Het voorbije jaar beleefden we - en beleven we eigenlijk nog steeds - een nooit geziene crisis veroorzaakt door het coronavirus. En ook de klimaatproblematiek is actueler dan ooit. Ik stel vast dat er heel wat gelijkenissen zijn tussen beiden.

In de eerste plaats hebben deze beide crisissen een wereldwijde impact. De coronacrisis breidde zich door de globalisering razendsnel uit naar alle landen en continenten. Maar niet al die landen werden op dezelfde wijze getroffen, laat staan dat ze allemaal dezelfde middelen hadden om de crisis te bestrijden. Die onrechtvaardigheid zien we ook terugkomen in de klimaatproblematiek, die we eveneens globaal voelen. En oorzaken en gevolgen lijken er evengoed ongelijk verdeeld. Getuige hiervan zijn de vele overstromingen, bosbranden, droogtes en overvloedige neerslag. En het valt op dat de minst ontwikkelde landen het zwaarst getroffen worden, terwijl ze over minder capaciteit beschikken om kwetsbare mensen en streken te beschermen.

Ook de cruciale rol die de wetenschap speelt, komt in beide crisissen terug. Tijdens de pandemie hielp de wetenschap ons om snel de aard van het virus te doorgronden, risicosituaties in kaart te brengen, preventiebeleid uit te tekenen en hoogstaande intensieve zorgen toe te dienen. En zonder internationale wetenschappelijke samenwerking zaten we nu nog niet in de fase van de oplossing: een gigantische vaccinatiecampagne gericht op zoveel mogelijk mensen. In de klimaatproblematiek speelt de wetenschap evengoed een onmiskenbare rol. Door onderzoek weten we dat de tijd dringt, waar de bronnen van klimaatopwarming zitten en ontwikkelen we continu nieuwe manieren om klimaatopwarming onder controle te krijgen.

Tot slot treffen beide crisissen alle generaties, jong én oud. Mentaal én fysiek. En ook het antwoord moet intergenerationeel zijn: enkel samen kunnen we deze uitdagingen het hoofd bieden. Jong en oud. In het belang van ons eigen welzijn, en dat van onze kinderen en kleinkinderen.

4 gemeenten over

Kopzorgen Verdiene(n) Zorg

Van 15 tot 21 november vindt, naar jaarlijkse traditie, de ouderenweek plaats. De Vlaamse Ouderenraad zet tijdens die week de campagne Kopzorgen Verdiene(n) Zorg extra in de kijker. En ook in lokale gemeenten krijgt ze aandacht. Wij vonden vier lokale ouderenraden en besturen die de Kopzorgen-campagne oppikten, én het psychisch welzijn van ouderen een centrale plek geven tijdens de ouderenweek. Maak kennis met de gemeenten **Kasterlee**, **Hoboken**, **Rotselaar** en **Hoeilaart**!

KASTERLEE

Jos Heylen (74) is lid van de seniorenraad en de werkgroep dementievriendelijke gemeente in Kasterlee. "Daarnaast ben ik elke week verantwoordelijk voor het seniorenuurtje op radio Lichtaart. Tijdens dat uurtje wil ik ouderen uit de regio amuseren én informeren. Naast het afspelen van oude, Vlaamse klasielers geef ik de luisteraars ook informatie over allerlei relevante thema's. Veel informatie haal ik onder andere uit de nieuwsbrief van de Vlaamse Ouderenraad. Ik deel ook mee welke activiteiten er van de seniorenraad en ouderenverenigingen uit Kasterlee en deelgemeenten op de planning staan."

“Ouderen die bij mij aankloppen met psychische problemen, kan ik makkelijk doorverwijzen naar de campagnewebsite.”

"Het gebeurt dat ouderen mij na het seniorenuurtje opbellen en hun verhaal met mij delen. Dan verwijz ik hen door naar de seniorenconsulent, een website of organisatie die hen verder kan helpen. Mijn doel tijdens het seniorenuurtje is dus niet om zelf vormingen of activiteiten te organiseren, wél om ervoor te zorgen dat ouderen weten bij welke organisaties ze met hun vragen terecht kunnen. Ook over de campagne Kopzorgen Verdienen Zorg heb ik al verteld op radio Lichtaart. Ik zou het seniorenuurtje in de ouderenweek graag volledig wijden aan psychisch welzijn."

"Of Kasterlee al veel heeft gedaan rond het psychisch welzijn van ouderen? De gemeente heeft naast de seniorenraad, ook een seniorenconsulent, een welzijnsraad en een werkgroep dementievriendelijke gemeente Kasterlee. Maar naar mijn gevoel is er wel nog ruimte voor verbetering. Dat ik tijdens het seniorenuurtje op radio Lichtaart de kans krijg om mensen daarover te informeren, vind ik dan ook echt belangrijk."

Luisteren naar Radio Lichtaart? Dat kan via www.radiolichtaart.be. Het seniorenuurtje wordt uitgezonden op woensdag van 9 tot 10 uur.

HOBOKEN

Petra Andriessen (43), seniorenconsulent: "Samen met de seniorenraad heb ik in Hoboken werkgroepen opgericht rond verschillende thema's. Binnen de werkgroep mentaal welzijn & cultuur besloten we het project Mentaal Welzijn op te richten. Dat project liep van juni 2021 tot oktober 2021. Tijdens de coronapandemie merkten we namelijk dat het psychisch welzijn van veel ouderen een deuk had gekregen. Vooral Telefoonster Hoboken, een telefoonnetwerk dat ouderen opbelt die geen of weinig sociale contacten hebben, merkte dat de nood aan sociaal contact hoog was."

Linda Wouters (65), lid van de seniorenraad: "Binnen het project Mentaal Welzijn vonden er verschillende activiteiten plaats, zoals workshops rond de geluksdriehoek, lachworkshops en verwen- en ontmoetwandelingen. De ontmoetwandeling kwam er echt op initiatief van de Hobokense seniorenraad.

Tijdens die wandelingen leerden de deelnemers niet enkel elkaar, maar ook de leden van de seniorenraad kennen. Een laagdrempelig concept, en het viel op dat de ouderen tijdens de wandelingen echt met elkaar in gesprek gingen. Ook buiten onze georganiseerde activiteiten spreken ze nu met elkaar af."

Petra: "Het project Mentaal Welzijn is niet het eerste project in Hoboken dat aandacht vraagt voor het psychisch welzijn van ouderen. Ons district zet daar al langer op in. Zo organiseren we al enkele jaren ontmoetingsdagen voor (alleenstaande) ouderen die het moeilijk vinden om zelf contact te leggen met anderen uit de gemeente. Binnenkort starten we ook een babbeltrein. De mensen die regelmatig naar onze ontmoetingsdagen komen, gaan tijdens een treinrit door Antwerpen met elkaar in gesprek. Het doel? Een maatje vinden waarmee ze samen op stap kunnen."

Linda: "In Hoboken verloopt de samenwerking tussen de seniorenraad, de schepen en de seniorenconsulent trouwens erg goed. De activiteiten binnen het project Mentaal Welzijn mogen dan wel afgelopen zijn, niks sluit uit dat we binnenkort de handen in elkaar slaan om nieuwe activiteiten te plannen."

Petra: "Ons project was al opgestart voor we kennismaakten met de campagne Kopzorgen Verdienen Zorg. Wat niet wil zeggen dat we de campagne niet aangrijpen. Ouderen die bij mij aankloppen met psychische problemen bijvoorbeeld, kan ik nu makkelijk doorverwijzen naar de campagnewebsite."

ROTSELAAR

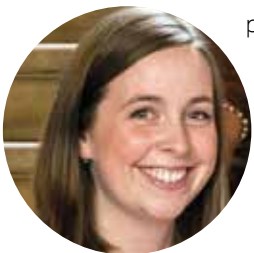

Jos Van Grunderbeeck (77), voorzitter van de seniorenraad: "Tijdens de ouderenweek vinden er in onze gemeente activiteiten plaats rond het psychisch welzijn van ouderen. Tijdens een interactieve workshop wordt de geluksdriehoek voorgesteld. En er komt een gastspreker vertellen over hoe je kan genieten van je pensioen. Hoe ga je op een positieve en creatieve manier om met de tijd die vrijkomt?"

“De campagne motiveert ons om met het thema psychisch welzijn aan de slag te gaan.”

"De reden waarom we in de ouderenweek ook iets willen doen rond psychisch welzijn? Sinds de Vlaamse Ouderenraad de campagne Kopzorgen Verdienen Zorg heeft gelanceerd, voel ik mij verplicht om in te zetten op dat thema (*lacht*). Nee, serieus. De campagne motiveert ons om zelf met het thema aan de slag te gaan."

HOEILAART

Ilke Bartholomees (29) is deskundige psychologie voor de woonzorgsite 'Den Dumberg'. "Door mijn job ben ik dagelijks bezig met het psychisch welzijn van de bewoners van het woonzorgcentrum, de daaraan verbonden assistentiewoningen en het dagcentrum. Daarnaast werk ik projectmatig ook rond campagnes zoals 'Kopzorgen Verdienen Zorg', of de 10-daagse van de Geestelijke Gezondheidszorg. De Kopzorgen-campagne gebruik ik actief in mijn job. Tijdens de gebruikersraden met de bewoners van de assistentiewoningen, maak ik bijvoorbeeld tijd vrij om te babbelen over psychisch welzijn. Ik gebruik dan quotes en getuigenissen van de campagnewebsite om met de bewoners in gesprek te gaan over hun psychisch welzijn. Voor de bewoners die geen computer hebben, maakte ik een papieren overzicht met wat algemene informatie over de campagne. Zo kunnen ook zij kennismaken met Kopzorgen Verdienen Zorg."

Gilberte Marchand (75), voorzitter van de seniorenraad 55+: "De seniorenraad in Hoeilaart zet in op geestelijke gezondheidszorg. We lanceren een praatgroep 'Verder na verlies'. Mensen die te maken krijgen met verlieservaringen, kunnen daar hun ervaringen delen met lotgenoten. Verlies is een ruim begrip. Je kan je partner of je kind verliezen, maar ook je mobiliteit. Of als partner van een persoon met dementie, neem je ook dagelijks afscheid. In dat kader is onze raad, samen met buurgemeenten Overijse en Tervuren, betrokken bij Mozaïek Praatcafé Dementie Druivenstreek. Mozaïek wil mantelzorgers, families en personen met dementie samenbrengen en informeren."

Ilke: "De gemeente zet de laatste tijd erg in op het psychisch welzijn van inwoners. Mijn functie bestaat sinds februari 2021, en een tweetal jaar eerder werd een beleidsmedewerker welzijn aangesteld. Die persoon is naast een aanspreekpunt, ook diegene die vooral de grote projecten rond welzijn binnen de gemeente initieert en opvolgt."

“Ik gebruik quotes en getuigenissen van de campagnewebsite om met de bewoners in gesprek te gaan over hun psychisch welzijn.”

Gilberte: "Die versterking kan onze seniorenraad alleen maar toejuichen. Door de coronapandemie hebben we nog niet veel met Ilke of de nieuwe beleidsmedewerker kunnen samenwerken, maar ik ben er zeker van dat we onze krachten in de toekomst zullen bundelen. Startend bij het organiseren van de ouderenweek."

De projecten van de Hoeilaartse ouderenadviesraad vind je op de website www.seniorenhoeilaart.be.

Meer informatie

Hou tijdens de Ouderenweek www.kopzorgen.be en onze Facebookpagina in de gaten. De Vlaamse Ouderenraad komt in die week naar buiten met boeiende beleidsaanbevelingen en verhalen.

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

Het coronacertificaat

Hoe geraak je aan een Covid Safe Ticket?

Je hebt een coronacertificaat nodig als je de Belgische grens oversteekt of voor evenementen met meer dan 1 500 personen. In Brussel moet je bovendien een certificaat tonen als je op hotel, café of restaurant wil, maar ook voor evenementen vanaf 50 bezoekers binnen en 200 buiten. Maar hoe verkrijg je zo'n certificaat en hoe werkt het? Een overzicht.

Wat is een Covid Safe Ticket?

Het Covid Safe Ticket is een document, dat zowel op papier als digitaal te verkrijgen is, met daarop een QR-code (een soort streepjescode die snel gescand kan worden) met alle essentiële informatie.

Als je de QR-code op je certificaat laat scannen, kan de organisator van een evenement of het personeel van horecazaak snel nagaan of je over een coronacertificaat beschikt.

Drie soorten certificaten

Je kan een certificaat krijgen als je volledig gevaccineerd bent, een negatieve coronatest kan voorleggen of de voorbije zes maanden de ziekte hebt doorgemaakt.

Een **vaccinatiecertificaat** bewijst dat je volledig gevaccineerd bent tegen het Covid-19-virus. Dat moet gebeuren met een door Europa erkend vaccin.

Met een **testcertificaat** kan je bewijzen dat je een Covid-19-test onderging waarvan het resultaat negatief was. Daarbij mag een PCR-test mag niet ouder zijn dan 72 uur, een sneltest niet ouder dan 24 uur.

Een **herstelcertificaat** toont aan dat je hersteld bent van Covid-19 na een eerdere positieve Covid-19-test. In ons land worden een herstelcertificaat én een certificaat van 1 vaccindosis gelijkgesteld met een volledige vaccinatie.

Het is dus mogelijk dat je meerdere certificaten ontvangt, want voor elke test en elke vaccinatie (zowel je eerste als je tweede) ontvang je een afzonderlijk certificaat.

Hoe vraag je een Covid Safe Ticket aan?

Vlamingen kunnen telefonisch een papieren document aanvragen op het nummer **078 78 78 50**. Voor Brusselaars is dat nummer 02 214 1919. Aan de hand van je rijksregisternummer krijg je het document dan opgestuurd naar je thuisadres. Hou er wel rekening mee dat het na je telefoontje zeker een week duurt voor je het document ontvangt.

Op de website **www.covidsafe.be** vind je de link naar de overheidswebsites waar je jouw certificaat kunt downloaden en eventueel afdrukken. Het is ook mogelijk het certificaat te laten opsturen naar je thuisadres, maar dan geldt opnieuw dat je het document pas een week later krijgt.

Via je smartphone kun je de officiële **CovidSafeBe-app** downloaden. Daar moet je drie vragen beantwoorden die uitwijzen welke Covid-certificaten er voor jou beschikbaar zijn. Om die in de app te ontvangen, moet je je aanmelden met een digitale ID, zoals Itsme.

"We moeten samen met andere generaties de **klimaatcrisis** aanpakken"

© freepik.com

Grootouders voor het Klimaat. De leden van de organisatie zijn niet allemaal (groot) ouder, wel zijn ze allemaal bezorgd over de klimaatverstoring. Want de laatste VN-rapporten liegen niet: de klimaatopwarming gaat sneller dan verwacht en is het gevolg van menselijke activiteit. Ambassadeur **Eric Corijn** en covoorzitter **Bernard Hubeau** lichten toe hoe de Grootouders voor het Klimaat omgaan met de huidige klimaatveranderingen.

Eric Corijn

Bernard Hubeau

Wie zijn de gezichten achter Grootouders voor het Klimaat vzw?

Hubeau: "In januari 2019 werd Grootouders voor het Klimaat (GvK) opgericht. GvK is een vrijwilligersorganisatie en de vrijwilligers zijn allemaal ouderen die een leefbare wereld willen achterlaten aan de jongere generaties. We informeren generatiegenoten over de huidige toestand van het klimaat én vertellen hen wat we aan die toestand kunnen doen. Daarnaast nemen we ook een sensibiliserende rol op door de problematiek rond het klimaat mee te verspreiden. Via open brieven of deelname aan acties streven wij een sterker klimaatbeleid na."

“ Wij zijn bezorgd over de toekomst van volgende generaties, maar vandaag al zijn ook ouderen slachtoffer van de gevolgen van de opwarming van de aarde. ”

Corijn: "Naast vrijwilligers, maken ook ambassadeurs zoals ik deel uit van de vzw. De ambassadeurs komen uit alle soorten sectoren. Via hun expertise of bekendheid helpen ze de boodschap van GvK mee verspreiden."

Hubeau: "We zijn daarin trouwens niet uniek. Onder andere in Nederland, Frankrijk, Canada, het Verenigd Koninkrijk en Zweden zijn er ook grootouders actief. En we werken nauw samen met les Grands-parents pour le Climat in het zuiden van ons land."

Vinden jullie dat ouderen mee schuld hebben aan de klimaatopwarming?

Hubeau: "Schuld is een begrip dat hier niet op z'n plaats is. Uit het laatste VN-rapport blijkt wel dat de mens verantwoordelijk is voor de huidige klimaatsituatie, en die verantwoordelijkheid nemen we binnen GvK op. Maar elkaar met

de vinger wijzen heeft geen zin. We moeten met alle generaties samen de klimaatcrisis aanpakken."

Corijn: "Wij zijn bezorgd over de toekomst van volgende generaties, maar vandaag al zijn ook ouderen slachtoffer van de gevolgen van de opwarming van de aarde. Een groot deel van hen is kwetsbaar, en de relatie tussen de gezondheid van ouderen en de klimaatproblematiek is wetenschappelijk al aangetoond. Zo woont driekwart van de bevolking in een stedelijke omgeving, waar er amper zuivere lucht is. Dat werkt longaandoeningen in de hand, ook bij ouderen."

Hubeau: "In derdewereldlanden zoals Bangladesh hebben ouderen het nog moeilijker. Wanneer verschillende oogsten mislukken door de weeromstandigheden of een bepaalde regio een overstromingsrisico heeft, is het geen uitzondering dat jongere inwoners beslissen om te emigreren. Maar ouderen met een verminderde mobiliteit kunnen in die regio's niet zomaar verhuizen."

Is er een kant en klare oplossing om de klimaatopwarming tegen te gaan?

Corijn: "De bevolking heeft rechten. Recht op leven, recht op gezondheid en recht op veiligheid zijn maar enkele voorbeelden. Het is niet enkel de plicht van de overheid om die rechten te beschermen, ook de burger kan daar iets aan doen. We leven in een individualistische samenleving waar mensen enkel voor zichzelf of hun naasten zorgen. Maar natuurrampen zoals branden en overstromingen kunnen we niet individueel aanpakken. Toen er recent overstromingen waren in België, gingen burgers massaal de slachtoffers helpen. Zulke initiatieven, waar we het voor elkaar opnemen, hebben we vaker nodig. De overheid en het middenveld kunnen dat stimuleren, maar het zijn de burgers die het moeten doen."

“ Ouderen nemen waardevolle rollen op in onze samenleving en zetten hun kennis en capaciteit in. Betrek hen daarom ook bij klimaatinitiatieven. ”

Hubeau: "Het is van groot belang dat ouderen daarbij betrokken worden, dat stellen de Verenigde Naties ook. Hoewel ze niet meer op de werkvloer actief zijn, zijn ouderen wel actief op andere vlakken. Ze nemen waardevolle rollen op in onze samenleving en zetten kennis en capaciteit in. We moeten weg van het beeld dat ouderen enkel

zorgbehoevend zijn, ook dat kan op maatschappelijk vlak al een verschil maken. Intergenerationeel samenwerken en denken is dus belangrijk. Zo kunnen ouderen mee zorgen voor een duurzame wijk, of vergaderingen rond het klimaat leiden. Verschillende leden van onze vzw namen deel aan de Youth For Climate-acties (de schoolstakingen voor het klimaat, red.). Daar keken de aanwezige jongeren nogal van op!"

Corijn: "Ook collectieve acties kunnen een verschil maken. Wanneer je je dak vernieuwt of isoleert, kan je vragen aan je burens of ze dat op korte termijn ook van plan zijn. Zo stimuleer je niet alleen anderen, maar kan je ook nog eens kosten delen. Daarbovenop kan iedereen ervoor zorgen dat hij of zij minder CO₂-uitstoot heeft, bijvoorbeeld door meer te fietsen, maar ook door te autodelen of lokaal te reizen."

“Wanneer een probleem niet zicht- of tastbaar is, hebben mensen er geen aandacht voor. Sinds de recente overstromingen in België, beseffen mensen dat het probleem wél echt is en dichterbij komt.”

Hoe komt het dat er nu meer aandacht is voor het klimaat dan vroeger?

Corijn: "De klimaatproblematiek is eigenlijk oud nieuws. Ook in de jaren zestig kwamen er al waarschuwingen van wetenschappers die stelden dat we slecht bezig waren. Sinds 1960 leven we bijvoorbeeld in een consumptiemaatschappij, en dat voortdurende produceren en consumeren heeft grote gevolgen voor het milieu. Ook onze ruimtelijke ordening is slecht voor het klimaat. We wonen en leven veel te geïsoleerd. Zo zijn vrijstaande woningen helemaal niet energiezuinig en zijn woonvormen als cohousing beter voor het milieu. Die zaken zijn al veel langer geweten, maar bleven lange tijd onder de radar."

Hubeau: "Wanneer er een probleem niet zicht- of tastbaar is, hebben mensen er geen aandacht voor. Sinds de recente overstromingen in België, beseffen mensen dat het probleem wél echt is en dichterbij komt. Hopelijk staat de klimaatproblematiek na de coronacrisis hoog op de politieke agenda. We merken wel al dat media er meer en meer aandacht voor hebben."

Corijn: "De coronapandemie heeft ons bovendien geleerd dat je in groep veel meer bereikt dan alleen. We moesten ons tijdens de lockdown allemaal aan regels houden, en enkel door dat samen te doen konden we het virus onderdrukken. De coronacrisis heeft een mentaliteitsverandering teweeggebracht. Diezelfde mindset moet nu gebruikt worden om ook de klimaatproblematiek grondig aan te pakken."

Hoe ziet Grootouders voor het Klimaat de toekomst?

Hubeau: "Zowel de overheid als de bevolking zal een tandje moeten bijsteken. Er moet een veel sterker klimaatbeleid komen, onder meer over de beperking van broeikasgassen. Vanuit GvK blijven we informeren, sensibiliseren en aan de alarmbel trekken."

Corijn: "Het wordt ook tijd dat zowel de overheid als de bevolking inziet dat we vandaag al midden in de crisis zitten. De klimaatproblematiek is geen toekomstprobleem, het is vandaag de realiteit. De bevolking is in ieder geval al beter geïnformeerd dan pakweg tien jaar geleden. Dat is al een belangrijke stap."

Hubeau: "Nu moet er ook internationaal nog beter samengewerkt worden. In november 2021 is er een grote klimaatconferentie in Glasgow, waar aan beleidsplannen hopelijk ook duidelijke actiepunten gekoppeld worden. Zo niet, bestaat de kans dat het bij mooie praatjes blijft. Met GvK en andere partners maken we in de aanloop naar de conferentie een fietstocht op de overstromingslijn van de stijgende zeespiegel die er in 2100 zal zijn. Die zal wereldwijd zo'n 200 miljoen mensen treffen."

Corijn: "Wereldwijd kan er dus veel gebeuren, maar zaken als een beter energie- en voedselbeleid kunnen onze eigen stadsbesturen perfect op lokaal niveau al aanpakken. Startend vanaf vandaag!"

Meer informatie

www.grootoudersvoorhetklimaat.be

Laurane Berkein en Veerle Quiryen

Stafmedewerkers communicatie

Praten over leven en dood. **Doodgewoon.**

Vorig jaar werd **Christine De Cafmeyer** benoemd tot nieuwe directeur van de Federatie Palliatieve Zorg, een organisatie die sinds kort verder gaat onder de naam Palliatieve Zorg Vlaanderen. De koepelorganisatie richt zich tot zorgverleners en mantelzorgers en wil ervoor zorgen dat iedereen de weg naar palliatieve zorg vindt. Wij gingen met de directeur in gesprek over haar toekomstvisie, de impact van de coronapandemie op palliatieve zorg en hoe palliatieve zorg in de praktijk verloopt.

Medische en psychologische ondersteuning

Wanneer iemand niet meer kan genezen, heeft die persoon recht op palliatieve zorg. Maar palliatieve zorg is niet hetzelfde als terminale zorg. "Sommige mensen leven nog vijf jaar nadat ze gediagnosticeerd zijn met een ongeneeslijke ziekte", vertelt De Cafmeyer. "Dankzij palliatieve zorg kunnen mensen die niet meer zullen genezen toch een gelukkig en comfortabel leven leiden."

Palliatieve zorg gaat bovendien niet enkel over medische ondersteuning. Ook psychosociale hulp maakt er deel van uit. "Iemand die bijvoorbeeld in het ziekenhuis ligt en behoefte heeft aan een gesprek met de psycholoog, kan het palliatief supportteam (PST) vragen om langs te komen", knikt De Cafmeyer. "Zo'n palliatief supportteam bestaat onder andere uit artsen, verpleegkundigen en psychologen. En ook palliatieve thuiszorgteams bieden medische én psychologische ondersteuning aan."

“Lang niet elke zorgverlener heeft de nodige ervaring rond palliatieve zorg.”

Expertise en samenwerking nodig

Elke zorgverlener kan zorg bieden aan patiënten die niet meer beter worden, maar als een patiënt palliatief is verschuift de focus van de zorg geleidelijk naar comfortzorg. En dat is niet evident. "Lang niet elke zorgverlener heeft de nodige ervaring rond palliatieve zorg", legt De Cafmeyer uit. "Daarom vragen zorgverleners en mantelzorgers regelmatig ondersteuning als een patiënt nood heeft aan palliatieve zorg. Dan worden ze bijvoorbeeld gecoacht door iemand met expertise. Vaak werken de vertrouwde

zorgverleners, zoals de huisarts of thuisverpleegkundige samen met de gespecialiseerde zorgverleners van de palliatieve thuiszorgteams. Maar het blijft een uitdaging om palliatieve zorg beter te integreren in de zorgopleidingen, zodat alle zorgverleners vertrouwd raken met het thema."

“Tijdens de pandemie was het erg moeilijk om een evenwicht te vinden tussen medische uitdagingen en menselijke waarden.”

Palliatieve Zorg Vlaanderen richt zich tot iedereen die in het dagelijkse leven met palliatieve zorg bezig is, maar staat niet in contact met de patiënt. "Ons hart klopt voor de patiënt, maar onze doelgroep, de zorgverleners en mantelzorgers, werkt voor de patiënt", knikt De Cafmeyer. Via werk- en expertgroepen gaat de organisatie op zoek naar de drempels bij het gebruik van palliatieve zorg. Wat hebben hulpverleners die palliatieve zorg geven in het ziekenhuis nodig? Wat kan er beter in de thuiszorg of in woonzorgcentra?

"Het laatste jaar heb ik ook sterk ingezet op communicatie met de buitenwereld", licht De Cafmeyer toe. "Door organisaties te verbinden en sterk samen te werken, is de gezamenlijke impact veel groter. Ik zoek naar manieren waarop alle zorginstellingen samen één verhaal kunnen brengen over palliatieve zorg. Ik kijk naar de sterktes van onze organisatie, naar de noden van de buitenwereld en ga op zoek naar verbinding tussen de patiënt en het zorglandschap."

Palliatieve zorg vaak te laat en versnipperd

Iedereen heeft het recht om te kiezen waar hij of zij wil sterven. Sommige

mensen willen thuis palliatieve zorg krijgen, anderen krijgen palliatieve zorg in het ziekenhuis of in het woonzorgcentrum. "Mensen die thuis willen sterven, hebben recht op een palliatief forfait", vertelt De Cafmeyer. "Dat is een tegemoetkoming voor geneesmiddelen, verzorgingsmateriaal en hulpmiddelen zoals bijvoorbeeld een aangepast bed. In het ziekenhuis moeten patiënten die kosten niet direct zelf dragen, daarom is er extra financiële steun voor wie thuis wil sterven."

Wie recht heeft op een palliatief forfait moet zijn aanvraag laten ondertekenen door de huisarts. Maar veel artsen verwijzen patiënten te laat door naar palliatieve zorg. "Als iemand nog maar enkele maanden te leven heeft, moet de huisarts of verpleegkundige dat met de patiënt bespreken", vertelt De Cafmeyer. "Veel artsen doen dat echter te laat, bijvoorbeeld omdat ze het zelf moeilijk vinden om slecht nieuws te brengen of over de dood te spreken. Maar daardoor wordt de patiënt niet doorverwezen naar gepaste hulp zoals de palliatieve thuiszorgteams en krijgt hij ook niet de financiële ondersteuning waar hij recht op heeft."

Een andere reden waardoor mensen de weg niet vinden naar palliatieve zorg, is het feit dat de gespecialiseerde organisaties erg versnipperd zijn. "Mensen weten niet waar ze terecht kunnen", bevestigt De Cafmeyer. "Dat is ook een van de redenen waarom we vorig jaar veranderd zijn van naam. Federatie Palliatieve Zorg heet nu Palliatieve Zorg Vlaanderen. We zijn een open organisatie: we streven naar samenwerkingen met andere organisaties in de sector en we staan ervoor open om informatie van andere organisaties te delen op onze website."

Vroegtijdige zorgplanning

Palliatieve Zorg Vlaanderen wil er ook voor zorgen dat een thema als levenseinde meer bespreekbaar wordt. "We ontwikkelen bijvoorbeeld een woordenlijst met allemaal begrippen rond

palliatieve zorg en levenseinde", legt De Cafmeyer uit. "Die woorden kunnen ervoor zorgen dat menselijk makkelijker babbelen over moeilijke thema's, want zo'n woordenlijst is een hulpmiddel tijdens een delicaat gesprek. Hopelijk kan de woordenlijst drempelverlagend werken."

De Cafmeyer is nu een jaar aan de slag als directeur bij Palliatieve Zorg Vlaanderen. Geen gemakkelijk jaar, wetende dat de nieuwe directeur gestart is toen de coronacrisis volop aan de gang was. "Tijdens de pandemie was het erg moeilijk om een evenwicht te vinden tussen medische uitdagingen en menselijke waarden", vertelt De Cafmeyer. "Mensen wilden op een normale manier afscheid kunnen nemen van hun geliefden, maar er moest ook voor gezorgd worden dat het virus zich niet kon verspreiden."

“De dood hoort bij het leven, maar veel mensen vinden het moeilijk om erover te spreken.”

Woonzorgcentra moesten hun deuren sluiten, waardoor (klein)kinderen hun (groot)ouders niet meer konden zien. "Het was echt zoeken naar een evenwicht tussen individuele belangen en medische maatregelen", knikt De Cafmeyer. "En hoewel het begrijpelijk is dat medische maatregelen vaak voorrang kregen, leerde de coronacrisis ons ook dat het belang van palliatieve zorg nog te vaak onderschat wordt. Palliatieve zorg is nog onvoldoende verankerd in de zorgverlening en kreeg tijdens de coronapandemie te weinig aandacht."

Ook vroegtijdige zorgplanning, al nadenken en beslissingen nemen over je toekomstige behandelingen nog voor het nodig is, is een aandachtspunt. "Vooraf praten over je levenseinde is, zeker in crisissituaties zoals de coronapandemie, erg belangrijk. Dan weten familieleden en betrokken hulpverleners welke hulp de patiënt wil", legt De Cafmeyer uit. "Wil de patiënt bijvoorbeeld liever thuis of in de vertrouwde omgeving van het woonzorgcentrum sterven, of wil hij nog vervoerd worden naar het ziekenhuis?"

Internationale Dag van de Palliatieve Zorg

Op 9 oktober, de Internationale Dag van de Palliatieve Zorg (IDPZ), lanceerde Palliatieve Zorg Vlaanderen onder de noemer 'Doodgewoon. Praten over leven en dood' een campagne om het thema op de kaart te zetten. "Mensen moeten praten over het levenseinde", vertelt De Cafmeyer. "Ze moeten weten bij welke organisaties ze terecht kunnen én ze moeten op voorhand al nadenken over welke zorg ze willen als het einde van hun leven nadert."

Praten over leven en dood.

"De dood hoort bij het leven, maar veel mensen vinden het moeilijk om erover te spreken. Dat is nochtans belangrijk, want bespreekbaarheid is de eerste stap naar de juiste zorg en ondersteuning. Ook kan je zo bewust afscheid nemen van je naasten", aldus De Cafmeyer.

Actieplan palliatieve zorg

Het thema palliatieve zorg leeft niet enkel bij organisaties gespecialiseerd in palliatieve zorg. Zo organiseerde Kom Op Tegen Kanker enkele maanden geleden het Palliatief Debat om te weten te komen welke zorg mensen willen in hun laatste levensjaren. Daarnaast heeft de Vlaamse overheid in haar beleidsplan opgenomen dat er een nieuw actieplan voor palliatieve zorg moet komen.

"Dat actieplan zal de overheid ontwikkelen samen met verschillende partners, aan de hand van de uitkomsten van het Palliatief Debat en andere wetenschappelijke studies. Zo krijgt de overheid een goed zicht op het totaalplaatje en dat kan alleen maar bevorderlijk zijn voor het actieplan", besluit De Cafmeyer.

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

Ouderen **hip** op de beeldbuis: **kletspraat of** **realiteit?**

© freepik.com

Televisiekijkend Vlaanderen houdt van programma's als Hotel Römantiek, Woonvlogcentra en The Voice Senior. Ook in Amerikaanse series en films spelen ouderen steeds vaker een (hoofd)rol. Althans, zo lijkt het toch. Want is het wel echt zo dat ouderen meer te zien zijn op televisie, of is dat enkel een illusie? De Vlaamse Ouderenraad schotelde deze vraag voor aan **Alexander Dhoest**, professor aan de Universiteit Antwerpen en **Robin Reul**, communicatiewetenschapper. Zij onderzochten recent de representativiteit van ouderen op de publieke omroep, in opdracht van de VRT.

De Vlaamse Ouderenraad heeft al enige tijd het gevoel dat er meer ouderen op ons televisiescherm te zien zijn. Zowel in fictie- als in non-fictie programma's. Is dat zo?

Dhoest: "Televisieprogramma's waarin ouderen op de voorgrond treden, zijn al lang niet abnormaal meer. Programma's als The Voice Senior of Hotel Römantiek plaatsen ouderen centraal, én ze tonen ons dat ouderen op het scherm in de smaak vallen. Inspiratievoer dus voor andere programmamakers, die op hun beurt ook concepten bedenken waarin ze ouderen in het middelpunt zetten. Bijgevolg krijgen wij de indruk dat ouderen op het televisiescherm hip zijn. Maar het is niet omdat er vandaag enkele sterke programma's zijn, dat ouderen binnenkort in alle series en soaps centraal zullen staan. De kans dat de aandacht voor ouderen even snel weer zal verdwijnen als ze is opgekomen, is volgens mij groot."

“Onze alledaagse contacten met ouderen moeten ook in films en series aan bod komen.”

Reul: "Bovendien willen we ook niet dat er enkel programma's gemaakt worden die uitsluitend over ouderen gaan. We willen wel dat er in verschillende programmagenres ouderen aanwezig zijn. Ik heb een oudere buurvrouw en grootouders die ik regelmatig bezoek. Dat zijn alledaagse contacten die ook in films en series aan bod moeten komen. Een programma zoals The Voice Senior waarin ouderen prominent in beeld komen is goed, maar ook doorsnee beelden in een soap zoals Thuis zijn belangrijk."

“Hoe meer ouderen je kan tonen op het scherm, hoe meer diversiteit er aan bod kan komen.

Dhoest: “Dat het jullie opvalt dat er meer ouderen op het scherm verschijnen, is in mijn ogen goed én slecht nieuws. Het is goed dat er meer programma’s gemaakt worden waarin ouderen een grote of kleine rol hebben, maar we mogen daardoor niet concluderen dat dat zo zal blijven.”

Reul: “Het is ook niet omdat er nu veel ouderen te zien zijn in fictie- en non-fictie programma’s, dat het niet nóg beter kan. Mijn motto is niet voor niks ‘alles kan altijd beter’, wanneer het gaat over representatie.”

Een trend die we dus met een kortere zout moeten nemen. Zijn de ouderen die we zien op televisie een afspiegeling van de werkelijkheid?

Reul: “We voerden recent een onderzoek naar de representatie van ouderen in VRT-programma’s. Tijdens ons onderzoek zagen we twee types ouderen vaak terugkomen op het scherm: kwetsbare oudere ouderen en dynamische, levendige jongere ouderen. Die twee groepen ouderen bestaan ook echt. Maar niet elke 80-plusser is slecht ter been, en niet elke 60-plusser is graag actief bezig in de tuin of gaat wekelijks naar de markt.”

Dhoest: “Het is vooral belangrijk dat omroepen ernaar streven om méér ouderen in beeld te brengen. Hoe meer ouderen je kan tonen op het scherm, hoe meer diversiteit er aan bod kan komen. Als je maar twee ouderen aan het woord laat, kan je de enorme diversiteit in die verschillende generaties niet laten zien.”

Reul: “Bovendien zien we in bijna elk programma wel eens stereotiepe beelden. Zolang dat niet de enige beelden zijn die we te zien krijgen, is dat ook niet erg. Zo is een eenzame 70-plusser in een soap geen slecht nieuws, als er ook een goed omringde 80-plusser in datzelfde programma aan bod komt. De VRT kan daar een voorbeeldfunctie in spelen.”

Hoe kunnen televisiemakers ervoor zorgen dat de beeldvorming van ouderen goed zit?

Reul: “Ik denk dat het belangrijk is dat programmamakers, over alle genres heen, ervaringsdeskundigen aan het woord laten. Elk verhaal waarin een oudere aan bod komt, kan het best verteld worden door een oudere zelf. Vanuit zijn of haar perspectief, want mensen zijn zoveel meer dan hun leeftijd. Wat ook kan, is dat er mensen met expertise meeschrijven aan het script.”

Dhoest: “Ik sluit mij daar volledig bij aan. Interviewers en reportagemakers moeten empathisch zijn, willen luisteren én zichzelf onderdompelen in de wereld van de doelgroep. Dat geldt trouwens niet enkel voor programma’s die gaan over ouderen, maar voor alle diversiteitsgroepen die in beeld komen. Op tijd iemand met de juiste expertise erbij halen is altijd belangrijk.”

Kunnen reeksen en films waarin we ouderen te zien krijgen, taboes over die groep doorbreken?

Dhoest: “Programma’s kunnen inderdaad iets tonen waar we in het dagelijkse leven niet of weinig mee geconfronteerd worden. Zo laat een datingprogramma voor ouderen ons zien dat ook alleenstaande ouderen opnieuw verliefd kunnen worden. Of dat het helemaal niet zo gek is dat 60-plussers huidhonger hebben. In die zin kan een taboe dus zeker doorbroken worden. Maar tegelijkertijd kunnen zulke programma’s er ook voor zorgen dat het ‘anders zijn’ van ouderen net extra in de verf gezet wordt. Wanneer

er bijvoorbeeld gelachen wordt met een datende 90-plusser. En zorgt zo’n apart programma er niet net voor dat we datende ouderen als iets abnormaal beschouwen?”

Reul: “Een ander voorbeeldje: hoewel eenzaamheid een groot probleem is bij ouderen, is het niet realistisch om in een programma over eenzaamheid enkel ouderen in beeld te brengen. Ook jongere mensen kunnen ten slotte worstelen met eenzaamheidsgevoelens. Het is dus belangrijk dat programmamakers alle kanten van een thema belichten. Anders worden taboes en denken in stereotypen net in de hand gewerkt.”

“Elk verhaal waarin een oudere aan bod komt, kan het best verteld worden door een oudere zelf.

Maken televisiemakers zulke programma’s om meer oudere kijkers aan te trekken?

Dhoest: “De meeste programma’s waarin ouderen centraal staan, zijn programma’s die worden uitgezonden tijdens primetime en dus gericht op een breed publiek. Maar zo goed als iedereen kijkt graag naar een programma waarin er leeftijdsgenoten te zien zijn. Ik vermoed dus dat ook ouderen de voorkeur hebben voor een film of serie waarin ze zich kunnen herkennen in een personage. Breng enkel jongeren op televisie, en je zal zien dat de oudere kijkers afhaken.”

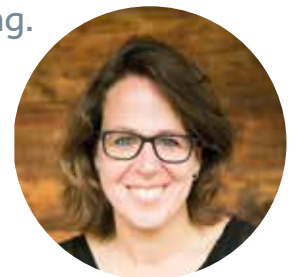
Laurane Berkein en Veerle Quiryen
Stafmedewerkers communicatie

Iedereen Digitaal!

Vlaamse regering plant internettoegang voor elke burger

Online een afspraak maken bij je huisarts, de menukaart raadplegen via een QR-code of je ticket voor het openbaar vervoer betalen met je smartphone. De digitalisering van onze samenleving is sinds de coronacrisis nog een versnelling hoger geschied. Alles moet nu digitaal, of zo lijkt het toch. Desondanks is er nog een aanzienlijke groep mensen – jong én oud – die (nog) niet over voldoende middelen of de vaardigheden beschikt om op die manier te participeren aan de samenleving.

Onder impuls van minister Bart Somers wil de Vlaamse regering de digitale kloof in Vlaanderen overbruggen met het 'Iedereen Digitaal'-actieplan. **Ilse Mariën**, raadgeefster bij minister Somers en onderzoekster bij imec-SMIT VUB, loodst ons door de plannen.

Wat zijn de vier pijlers van het actieplan 'Iedereen Digitaal'?

Mariën: "10% van de Vlamingen heeft geen internet thuis. De eerste pijler zet daarom in op het aanreiken van internettoegang voor iedereen, de meest kwetsbare burgers eerst. Heel wat lokale besturen missen kennis en ervaring over digitale inclusie. In de tweede pijler legt minister Somers daarom de nadruk op het ontwikkelen van ondersteunend materiaal voor lokale besturen. Hen ondersteunen is echter onvoldoende. De derde pijler voorziet daarom ook middelen voor de lokale besturen zodat ieder lokaal bestuur tegen 2024 een eigen e-inclusiewerking kan opzetten. De vierde pijler omvat een wetenschappelijk onderbouwde monitoring en evaluatie van de verschillende onderdelen van het actieplan."

“Iedereen Digitaal wil internettoegang voor iedereen, de meest kwetsbare burgers eerst.

Wat met mensen die geen internettoegang hebben, of het financieel moeilijk hebben?

Mariën: "De eerste pijler 'iedereen internet' moet ervoor zorgen dat ook die mensen betrokken worden in het Iedereen Digitaal-verhaal. De UiTPAS zal ingezet worden

om iedereen die het financieel moeilijk heeft toegang te geven tot het internet. Omdat nog niet elk lokaal bestuur in Vlaanderen met een UiTPAS werkt, wordt er ook gewerkt via Mijn Burgerprofiel. Mensen zonder UiTPAS kunnen via Mijn Burgerprofiel een aanvraag indienen om toegang tot internet te krijgen."

“Gebruikers worden al bij het uittekenen en ontwerpen van applicaties of digitale diensten betrokken, om te garanderen dat ze toegankelijk en gebruiksvriendelijk zijn.

Hoe zal de overheid lokale besturen ondersteunen?

Mariën: "Steden en gemeenten kunnen veel van elkaar leren. Bestaande goede praktijken kunnen dus als voorbeeld dienen. Zo ziet een lokaal bestuur snel wat er wel en niet werkt en wat de valkuilen en de hefboomen zijn in een e-inclusiebeleid. Vormingsmateriaal kan het gebruik van nieuwe platformen zoals Mijn Burgerprofiel bevorderen. En er komt ook een netwerk van digibuddies. Zo kunnen burgers snel en makkelijk geholpen worden. Daarnaast laat minister Somers een instrument ontwikkelen dat de digitale competenties van werknemers van lokale besturen, en bij uitbreiding die van de Vlaamse overheid, in kaart brengt. Zo kunnen zij

nadien gericht geholpen worden bij het versterken van hun digitale competenties."

"Minister Somers gaat ook inzetten op het versterken van digitale toegankelijkheid. Hierbij worden gebruikers al bij het uittekenen en ontwerpen van applicaties of digitale diensten betrokken, om te garanderen dat ze toegankelijk en gebruiksvriendelijk zijn."

De derde pijler focust op een lokaal e-inclusiebeleid voor iedere gemeente of stad. Hoe gaat dat concreet in z'n werk?

Mariën: "Minister Somers wil, naast het inzetten op innovatie en goede praktijken, ook financiële ondersteuning bieden aan lokale besturen. 13 centrumsteden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) hebben de handen in elkaar geslagen om innovatieve e-inclusiepraktijken te ontwikkelen. Die samenwerking wordt ook de City Deal e-inclusie genoemd. De Vlaamse overheid heeft bovendien een oproep van 5 miljoen euro gelanceerd waarop kleine en middelgrote lokale besturen kunnen intekenen voor het opzetten van goede e-inclusiepraktijken. Vanaf 2022 zullen lokale besturen verder financieel ondersteund worden voor de realisatie van hun lokaal e-inclusiebeleid."

Het plan zal wetenschappelijk onderbouwd zijn. Hoe zal de Vlaamse overheid dat organiseren?

Mariën: "Het Iedereen Digitaal-actieplan zal worden opgevolgd om te zien wat werkt en wat niet. Aan de hand van cijfermateriaal kan de overheid de impact van het plan meten. Er wordt hierbij ook over onze grenzen gekeken, want niet enkel in Vlaanderen wint e-inclusie aan belang. Ook in pakweg Amerika of Schotland wordt hier sterk op ingezet. Hoe zorgen die landen ervoor dat er niemand door de mazen van het net valt en wat kunnen wij van hen leren?"

Wanneer zal het actieplan in werking treden?

Mariën: "Het plan werd net voor de zomer goedgekeurd door de Vlaamse regering en is sindsdien in volle uitrol. VVSG en Mediawijs nemen hun taak al ter harte en zetten volop in op het ontwikkelen van meer en beter ondersteuningsmateriaal voor lokale besturen. De projectoproep voor kleine en middelgrote lokale besturen staat open. We hopen dat heel wat lokale besturen daarop zullen intekenen."

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

Onze visie

Digitale innovaties kunnen het leven van ouderen makkelijker maken: ze kunnen langer thuis blijven wonen en door online te winkelen moeten ze bijvoorbeeld minder kilometers afleggen. Tijdens de coronacrisis hebben veel ouderen bovendien gebruik gemaakt van het online cultuuraanbod.

Maar door de digitalisering ontstaan er ook nieuwe risico's op uitsluiting. Zo heeft niet iedereen een smartphone, tablet of computer met internetverbinding of de vaardigheden om ze te gebruiken. Daarom vraagt de Vlaamse Ouderenraad om volwaardig in te zetten op een combinatie van het wegwerken van de drempels waarmee ouderen worstelen om digitaal te participeren, en het garanderen van persoonlijke (niet-digitale) dienstverlening voor essentiële basisdiensten.

Om digitale uitsluiting van ouderen te voorkomen schuift de Vlaamse Ouderenraad zeven aanbevelingen naar voren:

1. Een overkoepelend Vlaams e-inclusiebeleid, met onderzoek en continue monitoring
2. Verzeker voor iedere oudere een kwalitatieve toegang tot internet, materiaal en digitale dienstverlening
3. Investeer in de digitale geletterdheid van ouderen
4. Maak ouderen digitaal weerbaarder en versterk hun motivatie om digitaal actief te zijn
5. Verbeter de gebruiksvriendelijkheid van digitale dienstverlening
6. Garandeer een ondersteuningsnetwerk en een betaalbare en klantvriendelijke hulpverlening voor ouderen met digitale problemen
7. Blijf investeren in niet-digitale persoonlijke dienstverlening

© freepik.com

Alles wat je moet weten over

het nieuw Vlaams ouderenbeleidsplan

Sinds 2004, na de goedkeuring van het Decreet rond het Inclusief Ouderenbeleid, moet elke Vlaamse regering een ouderenbeleidsplan opmaken. In dat plan schetst de regering welk beleid ze wil voeren in het belang van ouderen. Momenteel maakt het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin het vierde Vlaams ouderenbeleidsplan voor 2020-2025 op. Dat doet ze onder het toezicht van Wouter Beke, coördinerend minister voor ouderenbeleid.

Ook de Vlaamse Ouderenraad hecht veel belang aan het nieuw ouderenbeleidsplan. Via drie vragen komen we van directeur Nils Vandenweghe te weten wat hij zeker in het plan wil zien staan, waarom het zo belangrijk is én wat de rol is van de Vlaamse Ouderenraad.

Wat moet er voor de Vlaamse Ouderenraad zeker in een ouderenbeleidsplan zitten?

Vandenweghe: "Iedereen moet op een kwaliteitsvolle manier ouder kunnen worden. Thema's als wonen, mobiliteit, participatie en zorg kunnen daartoe bijdragen. Idealiter vertrekt een ouderenbeleidsplan dus vanuit de leefwereld van ouderen. Daarbij moet er zowel oog zijn voor de bijdrage van ouderen in de samenleving, als voor de noden van wie zich in een kwetsbare situatie bevindt."

"Om daaraan tegemoet te kunnen komen, vindt de Vlaamse Ouderenraad het belangrijk dat er over beleidsdomeinen heen gewerkt wordt. Als elke minister op zijn eigen eilandje blijft werken, gaan we niet ver springen. We hebben een beleidsplan nodig dat krachten bundelt, om samen die uitdagingen het hoofd te bieden. Bij de opmaak van het ouderenbeleidsplan is het dan ook belangrijk dat de relevante ministers niet enkel naar hun eigen beleid kijken, maar actief met elkaar samenwerken. De uitdagingen zijn groot, dus er is nog heel wat werk aan de winkel."

Krijgt de Vlaamse Ouderenraad inspraak bij de opmaak van het ouderenbeleidsplan?

Vandenweghe: "De Vlaamse Ouderenraad wordt nauw betrokken bij de voorbereiding en het opstellen van het toekomstige ouderenbeleidsplan. Zo vraagt het departement WVG bij de verschillende fases van het traject naar onze visie. De vijf doelstellingen die aan bod komen in het plan, liggen daardoor in lijn met de aandachtspunten die we al bij de verkiezingen naar voren schoven. Met kwaliteitsvol wonen, de opwaardering van de ouderenzorg en participatiekansen voor iedereen in de samenleving zijn onze speerpunten van toen letterlijk overgenomen. Ook het bestrijden van eenzaamheid en het ondersteunen van mensen met dementie krijgt terecht aandacht. Samen zijn dat de vijf grote doelen van het toekomstige plan."

"Net voor de zomervakantie van 2021 ontving de Vlaamse Ouderenraad het eerste ontwerp van het nieuwe ouderenbeleidsplan. Op basis van dat ontwerp schreven we een

advies waarin we suggesties gaven om alle ambities naar concrete actiepunten te vertalen. Ook de lacunes die nog in het plan zaten, lichtten we in ons advies uit. Zo miste de Vlaamse Ouderenraad aandacht rond het psychisch welzijn van ouderen. En door de vergrijzing van mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond, zullen ouderen met een migratieachtergrond een belangrijke groep zijn in de komende jaren. Ook daar misten we bijvoorbeeld aandacht voor. Enkele weken geleden hebben we ons advies aan de Vlaamse regering bezorgd. Zij moeten daar nu mee aan de slag."

“De Vlaamse Ouderenraad is pas tevreden als het ouderenbeleidsplan zorgt voor een reële verbetering in het leven van ouderen.”

Hoe zal de impact van dit ouderenbeleidsplan gemeten worden?

Vandenweghe: "Halfweg de regeerperiode wil minister Beke een tussenstand laten maken van de uitvoering van het plan. Tegen het einde van de regeerperiode plant de minister een volledige evaluatie. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden met die opvolging, maar verwacht nog meer. De vraag op het einde van de regeerperiode is niet gewoon: 'Zijn alle acties volledig uitgevoerd?'. Nog essentiëler is: 'Op welke manier is de levenssituatie van ouderen geëvolueerd doorheen de regeerperiode?'"

"Met andere woorden, de echte maatstaf van het beleid is niet hoeveel ICT-cursussen er zijn gegeven, maar wel of het aantal ouderen dat zich digitaal uitgesloten voelt effectief gedaald is tijdens de regeerperiode. Was het beleid tijdens de regeerperiode sterk genoeg om ingrijpende maatschappelijke evoluties in goede banen te leiden? De Vlaamse Ouderenraad is pas tevreden als het ouderenbeleidsplan zorgt voor een reële verbetering in het leven van ouderen."

Lees meer over het ouderenbeleidsplan op www.vlaamse-ouderenraad.be.

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

**WHO waarschuwt voor
AGEISM**

“Ouderen hebben onze sympathie niet nodig, wel onze empathie”

Ongeacht onze leeftijd zijn we allemaal vatbaar voor leeftijdsdiscriminatie. Zelden zijn we er ons van bewust dat we ons vergrijpen aan ageism, dat al even hardnekkig en mensonterend is als seksisme of racisme. Een rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) brengt het probleem in kaart en doet aanbevelingen. “Voor velen zal het een eyeopener zijn dat we ons niet alleen schuldig maken aan ageism, maar dat we er vaak ook slachtoffer van zijn”, zegt gerontoloog **Lien Van Malderen**, stafmedewerker woonzorg bij Zorgnet-Icuro.

Dat leeftijdsdiscriminatie intergenerationaliteit in de weg staat, is geen kwestie van vandaag. Waarom komt het met een nieuw woord – ageism – nu terug op de agenda?

Van Malderen: “Het is terug van nooit weggeweest, maar de geesten rijpen, globaal. Ageism is een internationaal begrip. We blijven er ons schuldig aan maken. We praten over de jeugd van tegenwoordig, ouderen bestempelen we als oudjes. We benoemen hen met één kenmerk, taxeren daarop hun hele zijn en spreken en beslissen over hun hoofden heen.”

“Als we daarop worden gewezen, minimaliseren we het probleem. Dat bewijst hoe het zit ingebakken in onze samenleving, tot in de wet toe. Ageism is wereldwijd een probleem van alle

tijden en van alle leeftijden. Daarom zijn we zo blij met dit rapport van de WHO. Het bevestigt de visie die bij vele van onze leden en partners leeft. We moeten nog meer sensibiliseren en doorzetten.”

Zijn vooral ouderen het slachtoffer van ageism?

Van Malderen: “Nee, kinderen en jongeren worden ook uitgesloten op basis van leeftijd, maar om andere redenen. Vanaf een zekere leeftijd word je gestereotypeerd met kwetsbaarheden en beperkingen. En dat keert als een boomerang terug. We willen niet oud worden. Eens zelf de jeugd voorbij willen we aan die stereotypes ontsnappen. Voeding en cosmetica moeten ons redden van de sterfelijkheid. Onze biologische evolutie verhoudt

zich omgekeerd evenredig met de psychologische aanvaarding ervan.”

“We zouden ons echter veel ongeluk kunnen besparen als we elkaar respectvol benaderen en stoppen met ons in te prenten dat je als oudere minder waard wordt, stoppen met oud worden eenzijdig te bekijken. Het verouderingsproces hoort nu eenmaal bij het leven. Ouderen – in al hun diversiteit – hoeven geen betutteling of zijn niet schattig. Ze hebben onze sympathie niet nodig, wel onze empathie. Net zoals adolescenten die nodig hebben. Hen met kinderlijkheden bejegenen toont alleen maar aan dat we hen niet gelijkwaardig vinden. Het is ook geen wij-zij-verhaal, ageism is niet alleen gericht tegen een ‘andere’, maar tegen onze toekomstige zelf.”

Op welke domeinen speelt ageism ons parten?

Van Malderen: "Het rapport van de WHO duidt op ingrijpende gevolgen van ageism zoals een verhoogde mortaliteit, eenzaamheid en armoede. Ageism doet zich zeer breed voor in onze samenleving, in de algemene beeldvorming, in media, in films en op tv, op de arbeidsmarkt, in het vormingsbeleid, met de verplichte pensioenleeftijd, op de immomarkt. Leeftijd lijkt een gerechtvaardigd criterium tot uitsluiting."

"Professor Jean Paul Van Bendegem heeft er een boek aan gewijd – Wijs, grijs en puber – waarin hij meteen oproept voor een beweging van burgerlijk ongehoorzame senioren. Hij wijst onder meer op de doodsteek die een verplichte pensioengrens kan betekenen. Je levert van de ene dag op de andere je waarde in, en je zinging. Als je geluk hebt, mag je op nog op de kleinkinderen passen. Dat is niet voor iedereen een even groot verlangen."

“Ouderen – in al hun diversiteit – hoeven geen betutteling of zijn niet schattig.

Sommige culturen hebben wel respect voor hun ouderen, kunnen we daarvan leren?

Van Malderen: "Sommige culturen includeren hun ouderen op andere domeinen dan in onze westerse cultuur, maar evengoed spelen daar ook discriminaties op basis van leeftijd. De gedaante van de discriminatie kan internationaal verschillen, maar ze heeft gemeen dat ze door de gemeenschap van generatie op generatie geïncorporeerd wordt. Onze kijk op ouderen bepaalt ook onze kijk op ouderenzorg. Kwetsbare mensen worden gediscrimineerd, oudere mensen worden gediscrimineerd. Voor kwetsbare ouderen gaat het dus dubbelop."

Wat kunnen we doen?

Van Malderen: "Zorgnet-Icuro ijvert ervoor om bijvoorbeeld in de regelgeving bepaalde leeftijdsgrenzen op te heffen. Waarom heeft iemand die na zijn 65ste een beperking oploopt geen recht op het statuut van persoon met een handicap en op de bijhorende tegemoetkoming, en personen jonger dan 65 wel? Personen met een psychische aandoening lopen op hun 18de en hun 65ste tegen breuken in hun ondersteuning aan, gewoon omdat we gemakshalve leeftijdsgrenzen leggen op het recht op zorg of ondersteuning. Maar eigenlijk bestaat er voor die grenzen geen menselijke motivatie. Mensen met een beperking of aandoening moeten dan opnieuw ingeschaald worden en intakes herhalen, waarbij het lang niet zeker is of ze op dezelfde zorg kunnen rekenen. In werkgroepen bekijken we hoe we daaraan kunnen verhelpen. Dat is een beleidsmatige aanpak."

"De mentaliteit die in onze cultuur en samenleving ingebakken zit, is een heel andere kwestie. We hebben onszelf opgelegd niet te klagen over onze leeftijd en te leren leven met wat ons enigszins hindert. Maar we zijn daar duidelijk niet goed in. Een rapport van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) geeft ook aan waarom: het is met de geestelijke gezondheidszorg voor ouderen slecht gesteld. Hun depressie is niet minder zwaar dan bij mensen op jongere leeftijd, maar dit wordt vaker genormaliseerd, alsof het eigen is aan het verouderingsproces. Ook daar pleiten we voor veranderingen."

Is de ouderenzorg zich dan niet bewust van ageism?

Van Malderen: "In de ouderenzorg is ageism niet steeds zo zwart-wit aanwezig. Om ageism tegen te gaan, pleit de WHO voor intergenerationale contacten. Die zijn net sterker aanwezig in de ouderenzorg, zij het vaak in een zorgrelatie. Ageism is verweven in de samenleving en krijgen we van kindsbeen mee, waardoor het voor iedereen, inclusief zorgverleners, niet altijd

herkenbaar is. Het is natuurlijk ook in de zorg belangrijk om meer sensitiviteit te ontwikkelen, al vanaf de opleidingen, zodat we een genuanceerder beeld op ouder worden creëren."

"Zorgnet-Icuro is aanwezig in werkgroepen om te bekijken hoe we de samenleving, maar ook de sector gevoelig kunnen maken voor ouderen en ouderenzorg. Voorzieningen kunnen we bijvoorbeeld bewust maken van hun handelingen, van de beelden en de terminologie die ze hanteren. Ook vanuit Zorgnet-Icuro zal hiermee altijd zorgvuldig omgegaan worden. Het zit soms in kleine dingen: luid praten of infantiliserende taal gebruiken."

Een mentaliteitswijziging vraagt tijd. Kan de regelgeving het proces versnellen?

Van Malderen: "Zeker. De babyboomers die in de woonzorg terecht komen zullen al veel dingen niet meer aanvaarden, maar we moeten hun mondigheid ook niet overschatten. Vanuit Zorgnet-Icuro zetten we ook sterk in op het versterken van werken rond participatie. Vlaams welzijnsminister Wouter Beke wees er al op dat de pandemie duidelijk heeft gemaakt dat de participatie van ouderen cruciaal is voor het beleid. Dat is een nieuwe ontwikkeling. Toch moet het beleid ook verder gaan en moet leeftijdsonafhankelijke zorg in de wetten en decreten vastgelegd worden. Daar wil ik wel aan toevoegen dat we de oplossing niet mogen reduceren tot een louter rechtendiscours. Zelfs als rechten worden gerespecteerd kan er sprake zijn van ageism. Je neemt daarmee het stereotyperen en discrimineren van personen wegens hun leeftijd niet weg. Soms lost het probleem zich voor een deel vanzelf op als je mensen bij elkaar brengt, als er ruimte en tijd is voor ontmoeting, voor een relatie. Het is net die relationele zorg die een belangrijk deel uitmaakt van het kwaliteitsstreven van Zorgnet-Icuro."

*Dit artikel verscheen eerder in **Zorgwijzer**.*

© Autodelen.net

DEELMOBILITEIT

wint aan populariteit, ook bij ouderen

In 1998 begonnen auto-eigenaars hun auto te delen met vrienden, buren en familieleden. In 2004 werd het eerste autodeelbedrijf opgericht in België. En niet alleen auto's worden gedeeld, ook het delen van fietsen of elektrische steps wint aan populariteit. Vandaag is zo goed als iedereen bekend met het begrip deelmobiliteit, ofwel het gedeeld gebruik van voertuigen. Een systeem waarbij je gebruikt wat je nodig hebt, op het moment dat je het nodig hebt. Hoog tijd dus om deze trend eens onder de loep te nemen! Daarbij kregen we de hulp van **Merel Vansevenant**, projectmedewerker bij Autodelen.net en van **Wout Baert**, coördinator bij Fietsberaad Vlaanderen.

DEELAUTO

Van wagenbezit naar wagengebruik

Uit een rondvraag van autodelen.net, blijkt dat 15% van de gebruikers van deelauto's 60-plus is. Vooral kantelmomenten in het leven zijn geschikte momenten om mensen hun mobiliteitsgedrag te laten herdenken en hen te

laten kennismaken met een deelauto. "Iemand die met pensioen gaat, verhuist of verandert van job, heeft op dat moment net een nieuwe keuze gemaakt in zijn of haar leven. Die persoon is dan sneller geneigd om ook andere oude gewoontes te vervangen door nieuwe. Alternatieve

vervoersmiddelen verkennen maakt daar deel van uit. Om die reden zijn gepensioneerden bijvoorbeeld een interessante doelgroep voor organisaties die inzetten op autodelen”, legt Merel Vansevenant, projectmedewerker bij Autodelen.net, uit.

Wie kiest voor autodelen, bezit geen eigen wagen meer. “Een gebruiker gaat dus niet langer uit van wagenbezit, wel van wagengebruik”, legt Vansevenant uit. “Dat is geen evolutie die mensen van de ene dag op de andere dag doorlopen. Autodelen vraagt een belangrijke mindswitch.”

“Iemand die met pensioen gaat is sneller geneigd om ook andere oude gewoontes te vervangen door nieuwe. Alternatieve vervoersmiddelen verkennen maakt daar deel van uit.”

Delen van persoonlijke wagen

Hoewel 15% van de gebruikers 60-plus is, zijn er nog enkele drempels die ervoor zorgen dat niet elke oudere voor een deelwagen kan of wil kiezen. “Veel deelautosystemen zijn gebaseerd op digitale procedures”, legt Vansevenant uit. “Oudere gebruikers slagen er niet altijd in om via een app of via de computer een auto te reserveren. Ook de nabijheid van deelwagens, zeker in een meer landelijke omgeving, kan een drempel vormen. Het is commercieel namelijk niet altijd interessant voor autodeelorganisaties om een deelauto bij de deur van alle inwoners te garanderen.”

Een oplossing daarvoor, is het delen van de persoonlijke wagen. “Naast organisaties die deelauto's aanbieden, bestaan er inderdaad ook systemen waarmee particulieren hun auto -goed verzekerd- kunnen toevertrouwen aan mensen uit de buurt”, knikt Vansevenant. “Zo bespaar je als eigenaar op de vaste kosten van de wagen, want ook die worden dan gedeeld. Daarnaast zijn er combinaties denkbaar waarbij deelwagens gedeeld worden tussen burgers en bijvoorbeeld de lokale overheid of lokale organisaties. Zij gebruiken de wagens dan voor dienstverplaatsingen. Op die manier zijn er zeker ook slaagkansen voor autodelen buiten de stad.”

Voorbehouden parkeerplaatsen

Hoewel er dus drempels zijn, zien veel ouderen ook de voordelen in van een deelwagen. “Je kan voor elk type rit een andere auto kiezen. Wil je een ritje maken met je kleindochter? Dan kies je voor een deelwagen waarin er een kinderzitje en kinderwagen past”, legt Vansevenant uit. “Ga je naar de supermarkt? Dan is een stadswagen misschien praktischer. Bovendien zijn er vaak voorbehouden parkeerplaatsen voor een deelwagen. Ook dat is mooi meegenomen.”

De meeste autodelers passen de keuze van hun vervoersmiddel aan aan het soort verplaatsing dat ze doen. Sommige activiteiten doen ze met de fiets, voor andere uitjes nemen ze de trein en nu en dan gaan ze te voet op pad. Als die vervoersmiddelen geen optie zijn, reserveren ze een deelauto. “Vooral voor mensen die niet dagelijks een auto nodig hebben, is een deelauto dus makkelijk”, licht Vansevenant toe. “En tot ongeveer 15.000 km per jaar is het delen van een auto goedkoper dan het bezitten van een auto. Particulieren kunnen zelf de kost die ze besparen door over te stappen op autodelen, op maat berekenen via www.savewithcarsharing.be.”

“Om autodelen verder te doen groeien is het dus niet alleen van belang om het aanbod van deelwagens uit te breiden. Ook de alternatieven voor de eigen wagen, zoals fietsinfrastructuur of openbaar vervoer, moeten verbeterd worden. Tot slot moet ook het wagenbezit ontmoedigd worden”, vindt Vansevenant.

“Naast organisaties die deelauto's aanbieden, bestaan er ook systemen waarmee particulieren hun auto -goed verzekerd- kunnen toevertrouwen aan mensen uit de buurt.”

Goed voor het milieu

Ook voor onze planeet is het inzetten op deelmobiliteit belangrijk. Uit buitenlands onderzoek blijkt dat autodelers gemiddeld 15% minder met de wagen rijden dan autobezitters. Zij zorgen dus voor minder luchtvervuiling en minder CO₂-uitstoot. Daarnaast vervangt één deelwagen zo'n zes tot twaalf privéwagens. “Hoe minder mensen een wagen aankopen, hoe minder wagens er moeten worden geproduceerd. Dat betekent dat er minder vervuilende productieprocessen zullen plaatsvinden en ook het verbruik van eindige, waardevolle grondstoffen zal verminderen”, knikt Vansevenant. “Bovendien zijn er dan ook minder parkeerplaatsen nodig, waardoor er meer ruimte is voor groen. Hoe meer mensen kiezen voor een deelauto, hoe groter de voordelen worden.”

DEELFIETS

Groeiende interesse bij ouderen

Naast deelwagens winnen ook deelfietsen aan populariteit. "Uit FietsDNA 2020, ons tweejaarlijks onderzoek naar het fietsgebruik in Vlaanderen, blijkt dat 9% van de Vlamingen al eens gebruik maakte van een deelfiets. In 2018 was dat nog 2%", vertelt Wout Baert, coördinator bij Fietsberaad Vlaanderen.

Bij een deelfiets vallen er twee soorten gebruikers op. "Mensen die in een stedelijke omgeving wonen, kiezen snel voor een deelfiets om zich te verplaatsen in de stad", legt Baert uit. "Daarnaast heb je ook mensen die een deelfiets kiezen in combinatie met een ander vervoersmiddel. Ouderen zijn daarin een groeiende doelgroep. Ze nemen bijvoorbeeld de trein, en fietsen dan van het station naar hun eindbestemming. Veel aanbieders kiezen er dan ook voor om deelfietsen te plaatsen aan een station of bushalte."

“ 9% van de Vlamingen maakte al eens gebruik van een deelfiets. Ouderen zijn daarin een groeiende doelgroep.

Particulieren én overheden

Vandaag zijn er al zes aanbieders in Vlaanderen die inzetten op deelfietsen. Ook particulieren kunnen hun fiets ter beschikking stellen aan derden. "Vooral bak- en cargofietsen worden vaak gedeeld met mensen uit de buurt", legt Baert uit. "Een bakfiets is tenslotte geen goedkope investering, maar als je hem deelt met je omgeving, verdien je een klein beetje van die investering terug."

Niet enkel particulieren kiezen voor deelmobiliteit, ook overheden maken geld vrij voor mobiliteit. "De stad Antwerpen investeert bijvoorbeeld in een eigen deelfiets-systeem", vertelt Baert. "Een zinvolle investering, want als er meer gekozen wordt voor deelmobiliteit, wil dat zeggen dat bewoners én bezoekers van de stad zich op een duurzame manier kunnen verplaatsen. Dat moet wel gebeuren in combinatie met het inzetten op openbaar vervoer en de aanleg van fietspaden."

Of er in de toekomst (meer) elektrische deelfietsen komen? "De kostprijs van een elektrische fiets ligt veel hoger dan die van een gewone fiets", legt Baert uit. "Veel aanbieders zien

© Laurane Berkein

voorlopig meer nadelen dan voordelen, maar verschillende organisaties, steden en gemeenten zijn druk aan het experimenteren met elektrische deelfietsen. Ik sluit dus zeker niet uit dat je binnenkort met een gewone én een elektrische deelfiets de wereld kan ontdekken."

Via app of pasje

Voor de meeste deelfietsssystemen geldt, net zoals bij deelwagens, dat ze digitaal of via een app werken. Slechts enkele organisaties werken nog met een fysiek pasje. "Mobiliteitsdiensten zoals De Lijn en NMBS ontwikkelen momenteel wel systemen waarbij je met een bus- of treinafbonnement ook toegang hebt tot deelmobiliteit", legt Baert uit. "We zien dat ook financiële instellingen ervoor zorgen dat je via hun app een deelfiets kan reserveren. Wanneer je via één app toegang hebt tot verschillende diensten, zal het leren werken met die app hopelijk ook vlotter verlopen."

Meer informatie

Autodelen.net is het verbindend netwerk van gedeelde mobiliteit. Meer info lees je op www.autodelen.net.

Fietsberaad is een kenniscentrum voor fietsbeleid. Meer info vind je op www.fietsberaad.be.

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

Dossier Ouderenzorg na corona

De pandemie leert ons heel wat lessen, ook op vlak van ouderenzorg. Er dringt zich een andere organisatie van de sector op. In enkele edities van Actueel verkennen we verschillende pistes die vooruitgang in de ouderenzorg kunnen stimuleren.

Innovatieve arbeidsorganisatie

Zorgnetwerk Trento maakt de balans op

Innovatieve arbeidsorganisatie in woonzorgcentra. Ofwel IAO. Zorgnetwerk Trento, een samensmelting van WZC Sint-Jozef in Moerzeke en WZC De Vliet in Zele, besliste enkele jaren geleden om ermee aan de slag te gaan. Door hiërarchie in de organisatie los te laten, zorgt Trento ervoor dat hun teams sneller kunnen inspelen op de behoeften van bewoners. **Dirk Poppe**, directeur Domein Zorg & Welzijn, vertelt er ons alles over.

Een nieuwe organisatievorm

In 2015 kwamen de bewoners en hun familieleden, (externe) medewerkers en vrijwilligers van Trento samen. Het zorgnetwerk voelde dat het onvoldoende kon inspelen op de individuele noden van de bewoners. Ook voldoende zorgmedewerkers vinden werd moeilijker en moeilijker. "Tijdens de grote stakeholdersvergadering in 2015 ontstond het idee om een nieuwe organisatievorm binnen Trento toe te passen", vertelt Poppe. "We besloten om te werken via IAO, het sneller inspelen op de behoefte van de bewoner, LEAN, het elimineren van alles wat geen toegevoegde waarde heeft voor bewoners en PREZ, het kijken naar de prestaties die zorgprofessionals en -organisaties leveren en het eigen handelen in vraag stellen."

Kleine bewonersgroepen

Waar WZC De Vliet eerst bestond uit twee grote afdelingen, werd het opgesplitst in zes kleine afdelingen. Door te werken met zo'n kleine bewonersgroepen, wil Trento de bewoners meer inspraak geven. "Ook de teams veranderden mee. Sinds 2018 werken we met kleine, multidisciplinaire teams", legt Poppe uit. "Elk team is verantwoordelijk voor de totale dienstverlening aan één bewonersgroep. Niet enkel de poetsdienst is verantwoordelijk voor de netheid van de kamer, wél het volledige team. Ons organogram is dus een pak platter dan voordien."

“Verantwoordelijkheden delen of plots een coachende rol opnemen, gaat niet bij elke medewerker vanzelf.”

Zorgnetwerk Trento kreeg bij het veranderingsproces steun van Workitects, een expertisecentrum in organisatie-ontwerp. Trento stelde

ook stuurgroepen op binnen de organisatie. Die stuurgroepen hebben het proces van dichtbij mee opgevolgd. "Zowel de stuurgroepen als Workitects hebben onze organisatie inzichten gegeven, mee nagedacht over mogelijke verbeteringen en ons geholpen om beslissingen over te brengen naar de medewerkers. Een van de werkpunten was bijvoorbeeld de architectuur van ons gebouw. Door afdelingen op te splitsen, moest ook de indeling van het gebouw veranderen."

Gedeeld leiderschap

Trento zocht ook hulp bij organisaties gespecialiseerd in leiderschap, zoals Company Wise en Wilde Zwanen. "Zo leerden we en leren we vandaag nog steeds binnen Trento omgaan met gedeeld leiderschap", verduidelijkt Poppe. "Verantwoordelijkheden delen of plots een coachende rol opnemen, gaat niet bij elke medewerker vanzelf. Ook het opnemen van teamverantwoordelijkheden is voor sommige medewerkers moeilijk. Maar tegelijkertijd is dat ook een van de mooie dingen van het proces. We zien medewerkers groeien. Plots nemen ze een rol op in een team die enkele jaren geleden ver buiten hun comfortzone lag."

Ook binnen het directieteam past Trento gedeeld leiderschap toe. "Er zijn vier directieleden, en alle vier hebben we een andere expertise. Maar vaak werk ik op het domein van iemand anders, of omgekeerd", vertelt Poppe. "En bij de beleidsvoering van het zorgnetwerk worden alle medewerkers betrokken. Ze beslissen mee over budgetten, beleidsvoering of investeringen."

Intervisiemomenten

Vroeger waren zorgkundigen, verpleegkundigen, logistiek medewerkers en ergotherapeuten onderverdeeld in aparte teams volgens discipline met elk hun leidinggevende. Sinds Trento werkt met multidisciplinaire teams rond een bewonersgroep is dat niet

meer het geval. "Om ervoor te zorgen dat medewerkers met dezelfde expertise blijven leren van elkaar, organiseren we bijvoorbeeld interviews momenten", legt Poppe uit. "Daarin bespreken medewerkers nieuwe technieken, maar evenzeer hoe ze hun rol opnemen binnen een multidisciplinair team."

Via een tevredenheidsmeeting gaat Zorgnetwerk Trento na of de nieuwe manier van werken de bewoners bevalt. "Sinds we werken met multidisciplinaire teams, merken we dat de tevredenheidscijfers bij de bewoners stijgen", knikt Poppe. "De teams bestellen bijvoorbeeld zelf het ontbijt of avondmaal voor hun afdeling. Zo kan de bewoner mee kiezen wat hij of zij die dag wil eten."

Groot prijskaartje

Of inzetten op IAO een meerwaarde is binnen Zorgnetwerk Trento? "Absoluut", knikt Poppe. "IAO zorgt ervoor dat de medewerkers en bewoners elkaar beter kennen. Maar er zijn ook uitdagingen aan deze manier van werken verbonden. Zo hangt er een groot prijskaartje aan dit veranderproces. Vooral de verbouwingen waren intens. Ook dat elke medewerker meer verantwoordelijkheid opneemt, is geen evidentie. Sommige medewerkers staan daarvoor open, anderen zien dat niet zitten. Ondersteuning van gespecialiseerde organisaties was daar voor ons essentieel."

"Binnen woonzorgcentra waar er veel personeelsverloop is, zal het invoeren van zo'n verandertraject nog lastiger verlopen. Nieuwe personeelsleden telkens meekrijgen in het verhaal lijkt mij een grote opgave. Hoe dan ook, ik ben tevreden met het huidige resultaat. Voor welk zorgmodel een woonzorgcentrum ook kiest, elk model zal altijd bepaalde inspanningen vragen en uitdagingen bevatten", besluit Poppe.

4 korte vragen over IAO

Is je interesse in IAO geprikkeld na het lezen van het interview met Trento? We stellen vier vragen aan **Sabine Van Houdt**. Zij is organisatie-expert en projectmanager bij Workitects. Trento schakelde hen in voor het veranderingsproces.

Waarom is IAO in het leven geroepen

Van Houdt: "Organisaties staan voor heel wat uitdagingen. Zo krijgen woonzorgcentra steeds complexere zorgvragen, omdat meer en meer ouderen zo lang mogelijk in hun eigen woning willen blijven wonen. Woonzorgcentra organiseren zich ook steeds professioneler. Een mogelijke valkuil is dat zorg volgens een medisch model georganiseerd is waardoor medewerkers sterk vanuit hun eigen specialisatie denken. Bewoners zijn ook mondiger dan pakweg twintig jaar geleden. Ze geven duidelijk aan wat ze wel en niet willen. Maar medewerkers kunnen niet altijd op de vragen van bewoners inspelen, en daarom willen woonzorgcentra graag (meer) zorg op maat kunnen bieden aan bewoners."

"Medewerkers in woonzorgcentra ervaren ook een hoge werkdruk. Door het werk op een andere manier te organiseren en medewerkers meer verantwoordelijkheid te geven, willen woonzorgcentra betere zorg voor bewoners én zinvol en werkbaar werk voor medewerkers realiseren. Want tevreden medewerkers zorgen voor tevreden bewoners."

Hoe gaat een organisatie met IAO aan de slag

Van Houdt: "IAO gaat niet enkel over medewerkers meer verantwoordelijk geven. Elke organisatie die inzet op IAO, moet rekening houden met de acht bouwstenen die deel uitmaken van het proces. Die bouwstenen gaan van 'Wat moeten we organiseren?' tot 'Hoe kunnen we het werk best organiseren?', 'Hoe kunnen we samenwerken in teams?' en 'Hoe kan de concrete job eruitzien?'"

"Vaak ervaren organisaties problemen rond teamwerking of de job van de individuele medewerker. Om die problemen op te lossen, is het belangrijk om te starten met de opdracht-bepaling en het hertekenen van de organisatiestructuur. Bovendien zijn er twee soorten bouwstenen. De ene reeks bouwstenen gaat over het technische en structurele aspect. Het soort werk dat er gebeurt in een organisatie. De tweede reeks focust op het culturele en menselijke aspect. Die bouwstenen gaan over waarden, normen en het gedrag van mensen."

Zet elke organisatie IAO op dezelfde manier in

Van Houdt: "De acht bouwstenen van ons organisatiecanvas zijn een leidraad voor organisaties. De invulling van deze bouwstenen en hoe het werk het best georganiseerd wordt, zal voor elke organisatie dus anders zijn. Er moet ook rekening gehouden worden met de context van een organisatie. Een woonzorgcentrum dat deel uitmaakt van een lokaal bestuur bijvoorbeeld, is mogelijk afhankelijk van een centrale keuken. Daardoor kunnen er geen warme maaltijden op de afdeling georganiseerd worden."

"In het kader van het project richten we ons op drie doelgroepen. De eerste doelgroep, de verkenners, wil nagaan of IAO een oplossing kan bieden voor ervaren uitdagingen. De starters zijn ervan overtuigd dat IAO iets voor hen kan betekenen en zijn een verandertraject gestart. De laatste groep, de gevorderden, is in het verleden al met IAO aan de slag gegaan, maar loopt nog tegen bepaalde organisatievraagstukken aan."

Wie binnen de organisatie houdt zich bezig met het verandertraject

Van Houdt: "Elk woonzorgcentrum stelt een intern veranderteam samen. Dat team bestaat uit medewerkers uit het woonzorgcentrum die het veranderproces faciliteren. Voor een succesvol verandertraject is het belangrijk dat het IAO-traject zo breed mogelijk gedragen wordt door alle medewerkers. Daarom is het een taak van alle leden van het veranderteam om de achterban zoveel mogelijk te informeren en te betrekken. Daarnaast zijn er nog veranderfora. Een veranderforum is een grotere groep van stakeholders die feedback geeft op de stappen die het veranderteam zet. Woonzorgcentra betrekken ook bewoners en familieleden bij het IAO-proces, bijvoorbeeld door hen deel te laten uitmaken van het veranderteam, veranderforum of via bevragingen."

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

"In een samenleving die snel evolueert, is een **ouderenbehoefteonderzoek** essentieel om noden tijdig te capteren"

Net voor de coronacrisis uitbrak, voerde stad Hasselt een ouderenbehoefteonderzoek uit. Verschillende vrijwilligers gingen langs bij de ouderen in de stad met een uitgebreide vragenlijst. Zo'n 800 mensen namen deel aan het onderzoek. Eind maart 2021, toen de coronacrisis volop aan de gang was, lichtte de stad de resultaten toe in een online seniorencongres. Schepen **Dymfna Meynen** en voorzitter van de Hasseltse seniorenadviesraad **Pierre Reynders** geven ons inzicht in de belangrijkste bevindingen.

Wat was de aanleiding voor het uitvoeren van een ouderenbehoefteonderzoek in de stad?

Meynen: "Er is in onze stad een verzilvering aan de gang en die zal enkel toenemen. Om ervoor te zorgen dat Hasselt een aantrekkelijke stad blijft voor ouderen, willen we van de ouderen zelf horen wat verbeterpunten zijn. Het ouderenbehoefteonderzoek bestond uit één-op-één-interviews. Nadien organiseerden we workshops rond de werkpunten die naar boven kwamen. Onder andere thema's als zorg en welzijn, mobiliteit en vrije tijd kwamen daarbij aan bod. Tijdens die workshops dachten ouderen mee na over mogelijke oplossingen."

Reynders: "Zeven jaar geleden voerde stad Hasselt ook een behoefteonderzoek uit. Het is interessant om enkele jaren later te zien of we geëvolueerd zijn in bepaalde thema's, en of we op sommige punten achteruit zijn gegaan. Gelukkig merken we dat we op veel vlakken geleidelijk aan vooruitgang boeken."

Bij welke thema's kwamen er belangrijke bevindingen naar boven?

Meynen: "Ondervoeding is een opvallend punt binnen het thema zorg en welzijn. Veel ouderen, vooral alleenstaanden met eenzaamheidsgevoelens, vergeten te eten of vinden niet de moed om voor zichzelf te koken. Of ze grijpen naar ongezonde dingen, waardoor ze de juiste voedingsstoffen niet binnenkrijgen. In vergelijking met vroeger valt het ook op dat er meer echtscheidingen zijn onder ouderen. Daardoor is er een hogere nood aan kleine, betaalbare woningen. Alleenstaanden betalen hun huur of lening tenslotte met één pensioen. Ook bleek dat steeds meer alleenstaande ouderen gemotiveerd zijn om naar het centrum van de stad te verhuizen, omdat daar meer sociale controle is."

“ Het is interessant om enkele jaren later te zien of we geëvolueerd zijn in bepaalde thema's, en of we op sommige punten achteruit zijn gegaan. ”

Reynders: "Veel Hasseltse ouderen worstelen met eenzaamheidsgevoelens. Daar zijn we ons al even van bewust, en het behoefteonderzoek heeft dat nog eens bevestigd. Daarom hebben we tijdens de coronapandemie ingezet op stoepbezoeken. Leden van ouderenverenigingen gingen langs bij ouderen en vroegen hen van op de stoep hoe het met hen ging. De ouderen kregen ook een folder met contactgegevens van ouderenorganisaties waarbij ze terecht kunnen met vragen."

Meynen: "In vergelijking met het eerdere behoefteonderzoek kwamen er veel nieuwe thema's bij. Het gebruik van de elektrische fiets was zeven jaar geleden bijvoorbeeld nog vrij onbekend. Sinds die aan populariteit wint, is het gevoel van onveiligheid in het verkeer toegenomen."

Reynders: "Wat ook blijkt, is dat het verenigingsleven in Hasselt heel goed scoort. Ongeveer 30% van de ouderen is

geïnteresseerd in het verenigingsleven of maakt er al deel van uit. De verenigingen zijn bovendien divers: sommige werken rond cultuur, andere zetten in op een thema's als tuinieren. Mooi zijn ook de samenwerkingen tussen de verenigingen en het woonzorgcentrum, het lokaal dienstencentrum en zelfs scholen."

Meynen: "We zijn in Hasselt erg trots op het engagement van de inwoners. Een kwart van de Hasseltse ouderen is actief als vrijwilliger. En ouderen die nu nog geen vrijwilligerswerk doen, geven aan dat ze er wel interesse in hebben. Hoewel we daar nu dus al goed op scoren, is er potentieel om het in de toekomst nóg beter te doen."

Op welke thema's uit het behoefteonderzoek zal er in de nabije toekomst ingezet worden?

Meynen: "We hebben op dit moment al een project lopen rond valpreventie, in samenwerking met het Jessa Ziekenhuis. We willen ervoor zorgen dat iedereen zo mobiel mogelijk blijft, om ervoor te zorgen dat minder mensen het risico lopen om te vallen."

Reynders: "We werken ook intens rond mantelzorg en de opvang van ouderen in het ziekenhuis. Hoe kunnen we bijvoorbeeld het ziekenhuisverblijf aangenamer maken? Veel projecten zijn nog in een beginstadium, andere zijn al een tijdje bezig."

Meynen: "We zijn momenteel de inhoud van de workshops nog aan het analyseren. Daarna willen we de burgers enerzijds informeren over de thema's van de workshops, en hen anderzijds ook de kans geven om hun inzichten over die thema's met ons te delen. Brochures en informatie op de website van de stad zullen daarbij een grote rol spelen."

Hoe verloopt de samenwerking tussen de stad en de Hasseltse seniorenadviesraad?

Reynders: "De seniorenadviesraad is op de hoogte van de noden en

behoefte van ouderen in de stad. Als we horen dat er problemen zijn, stimuleren we het stadsbestuur om die problemen aan te pakken. We kaarten onze ideeën altijd aan bij de verschillende partijen. We stellen geen eisen, maar helpen mee met het uitdenken van oplossingen. We zorgen ervoor dat ouderen zich betrokken voelen bij wat er gebeurt in de stad."

Meynen: "Als schepen wil ik de aandacht voor de ouderen in de stad bewaken. Ik zorg ervoor dat acties en projecten, bijvoorbeeld die die gekoppeld zijn aan het ouderenbehoefteonderzoek, effectief uitgevoerd worden. Een goede aanvulling dus op wat de seniorenadviesraad doet."

“Ik raad andere steden en gemeenten aan om een ouderenbehoefteonderzoek uit te voeren. Dankzij dat cijfermateriaal kan je concreet werken rond drempels en hefbomen.”

Heb je tips voor andere steden en gemeenten?

Meynen: "Wij deden het behoefteonderzoek tijdens de wintermaanden. Omdat het 's avonds snel donker was, deden ouderen vaak al niet meer open als onze interviewers aanbelden. Geef er dus de voorkeur aan om het onderzoek af te nemen in de zomermaanden. Dan zijn de dagen langer. Gelukkig hebben we wel genoeg mensen bereikt voor een representatief onderzoek."

Reynders: "Een behoefteonderzoek is ook een belangrijk kanaal om cijfermateriaal te bemachtigen. Ik zou andere steden en gemeenten dus zeker aanraden om een

ouderenbehoefteonderzoek uit te voeren. Dankzij dat cijfermateriaal kan je concreet werken rond drempels en hefbomen. De workshops zorgden er nadien voor dat we de verzamelde cijfers beter konden interpreteren."

Meynen: "In een samenleving die zo snel evolueert, is een behoefteonderzoek inderdaad essentieel om noden en behoeften tijdig te capteren. Een behoefteonderzoek uitvoeren is intensief, maar zeker geen verloren moeite. Wel moet je er rekening mee houden dat je vrijwilligers of leden van verenigingen nodig hebt om interviews af te nemen. En nadien heb je personeel nodig om de resultaten te verwerken en ermee aan de slag te gaan."

Reynders: "Enkel rekenen op de adviesraad of het stadsbestuur om het onderzoek uit te voeren, is niet realistisch. In Hasselt is het dan ook een meerwaarde dat de samenwerking tussen de adviesraad en de stad zo sterk is."

Meynen: "En het feit dat we allemaal dezelfde ambitie voor ogen hebben, zorgt ervoor dat we blijven slagen in al onze doelen!"

Meer informatie

Het ouderenbehoefteonderzoek gebeurde in samenwerking met Emily Verté, Dominique Verté en Nico De Witte van de Belgian Ageing studies aan de VUB. De volledige resultaten kan je lezen via www.issuu.com/stad-hasselt/docs/toelichting_vub.

Ook stad Genk en de gemeente Londerzeel lieten recent een behoefteonderzoek uitvoeren.

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

Ik, jij, samen MENS

Dementievriendelijke zorg in eenzelfde richting

In 2016 nam toenmalig minister van Welzijn Jo Vandeurzen contact op met het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen. Hij vroeg hen om een referentiekader uit te schrijven rond goede dementiezorg. Sinds 2019 maakt de overheid ook

budget vrij voor het coachen van zorgvoorzieningen in de thematiek. Dit jaar krijgen 20 zorgorganisaties de kans om het referentiekader uit te proberen in hun organisatie. **Herlinde Dely** zat als stafmedewerker kwaliteit en zorg bij het Vlaams Expertisecentrum Dementie mee aan de knoppen bij het project.

Referentiekader?

Elke zorgorganisatie zet in op goede zorg, maar verstaat daar soms iets helemaal anders onder. "Voor dementiezorg werd er daarom een referentiekader opgesteld, zodat organisaties binnen eenzelfde kader toch hun eigen accenten kunnen leggen. Het referentiekader bevat een aantal kapstukken voor dementievriendelijke zorg en kan er dus voor zorgen dat elke zorgsector die werkt rond dementie een gemeenschappelijk verhaal vertelt", verklaart Dely.

Zorgorganisaties popelen om aan de slag te gaan

In 2018 schreef ze mee aan het boek 'Ik, jij, samen MENS'. Een referentiekader voor kwaliteit van leven, wonen en zorg voor personen met dementie. "Om het referentiekader uit te werken, ben ik twee jaar lang in gesprek gegaan met allerlei zorgorganisaties, beleidsmedewerkers, proffen, ervaringsdeskundigen en mantelzorgers", legt Dely uit. "Iedereen kan inspiratie vinden in het referentiekader, maar de Vlaamse overheid beseft dat het niet vanzelfsprekend is om die ook in de praktijk te brengen. Daarom trok de overheid via het 'samen MENS'-project' middelen uit om geselecteerde zorgorganisaties te begeleiden rond dementievriendelijke zorg."

Na een eerste pilootproject waar zes organisaties aan konden deelnemen, staan nu 20 organisaties te trappelen om met een begeleidingstraject te starten in september. Hun doel? Leren hoe ze personen met dementie centraal kunnen zetten in hun organisatie, door in te zetten op persoonsgerichte zorg. Zorg die dus is afgestemd op iemands persoonlijke behoeften, wensen en voorkeuren. "Zo'n traject duurt 15 maanden en wordt begeleid door een expertisecentrum dementie", legt Dely uit. "Elke organisatie stelt een veranderteam samen met zo'n 10 à 12 medewerkers en moet daarnaast ook personen met dementie en mantelzorgers betrekken bij het traject."

Zes fundamenteën van goede zorg

Elke zorginstantie kiest zelf op welke manier ze dementievriendelijkheid integreert in de organisatie. Elk traject is dus anders. "Sommige organisaties willen vooral inzetten op een huiselijke inrichting en een goede dagbesteding", vertelt Dely. "Andere zorginstaties willen tijdens het traject de wensen en noden van de zorgvragers leren kennen. Nog andere teams kiezen ervoor om in te zetten op het ondersteunen van de mantelzorgers."

“ Het referentiekader bevat kapstukken voor dementievriendelijke zorg, zodat elke zorgsector een gemeenschappelijk verhaal vertelt.

Wat wel bij elk traject aanwezig is, zijn de zes fundamenteën van goede zorg die in het referentiekader verwerkt zijn. "Elke zorginstelling zet in op maatschappelijke beeldvorming, normalisatie, autonomie in geborgenheid, afgestemde zorg, mantelzorgers en naasten en professionele zorgverleners en vrijwilligers", legt Dely uit. "Maar vooraleer een organisatie nadenkt over de manier waarop ze werken aan die zes fundamenteën, is het essentieel dat ze eerst bepalen wat persoonsgerichte zorg voor die organisatie betekent. Alle werknemers moeten geïnformeerd en betrokken worden bij die visievorming."

Referentiepersoon dementie

Na 15 maanden eindigen de begeleidingstrajecten, maar de zorgvoorzieningen laten het referentiekader niet los. "De referentiepersoon dementie speelt daarbij een belangrijke rol. Die ambassadeur van mensen met dementie in de organisatie zorgt er mee voor dat de aandacht voor goede dementiezorg ook na het

begeleidingstraject vastgehouden wordt", verklaart Dely. Organisaties die ook na het traject nog hulp wensen, kunnen een beroep doen op een regionaal expertisecentrum dementie, of het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen telefonisch consulteren. "Alle regionale expertisecentra bieden vormingen aan, om zo het thema dementie op de werkvloer warm te houden", knikt Dely.

De geselecteerde organisaties krijgen het traject niet zomaar in hun schoot geworpen. Een deel ervan moeten ze namelijk zelf financieren. Bovendien vraagt het een groot engagement van medewerkers en directie. "Na het traject nemen de geselecteerden dan een ambassadeursrol op", knikt Dely. "Sommigen nemen bijvoorbeeld een filmpje op, waarin ze trots hun resultaten tonen aan het brede publiek. Maar naast het aankaarten van de succesfactoren, is het ook belangrijk om te getuigen over de tegenslagen waar ze op botsten. De organisaties worden bovendien als ambassadeur opgeroepen op symposia en lezingen."

Inspiratiemoment voor niet-geselecteerden

In totaal meldde zich 136 organisaties aan om een verandertraject te doorlopen. Daarvan werden er slechts 20 geselecteerd. "Maar ook de niet-geselecteerden kunnen inzetten op dementievriendelijkheid", vertelt Dely. "We organiseren bijvoorbeeld een inspiratiemoment waarop we geïnteresseerde organisaties tips geven. Zo kunnen ook zij aan de slag gaan met persoonsgerichte zorg."

Interesse in het referentiekader dementie? Naast het boek 'Ik, jij, samen MENS' en de begeleidingstrajecten, bestaan er ook educatieve pakketten voor studenten en fototentoonstellingen.

Alle informatie over het referentiekader vind je op de website www.dementie.be/themas/referentiekader/algemeen

Ferm Thuiszorg gaat begeleidingstraject aan

Een van de geselecteerde zorginstellingen is Ferm Thuiszorg. De organisatie maakt deel uit van Ferm, een organisatie die inzet op gezinszorg, kraamzorg, dagopvang, nacht zorg, karweihulp en woningaanpassing. De zorginstelling is ook partner van vzw Ons Zorgnetwerk, een vereniging van mantelzorgers. "We hopen dat het 'samen MENS' -traject de deskundigheid van onze therapeuten versterkt", vertellen **Annelies Duthu**, stafmedewerker psychische zorg, en **Sonia Benaets**, regiomanager Zorg en Opleiding. Zij zijn de trekkers van het traject.

Nog steeds bijleren

In september 2021 is Ferm Thuiszorg gestart met het 'samen MENS'-project. Werken rond het referentiekader dementie is niet nieuw voor hen. Ook op persoonsgerichte zorg zet de organisatie al even in. "Een groot deel van de vragen die we krijgen van cliënten, heeft te maken met (jong)dementie", vertelt Duthu. "Maar dat we al even aandacht hebben voor dementievriendelijke zorg, wil niet zeggen dat we niks meer kunnen bijleren."

Ook het aantal vragen dat gaat over (jong)dementie zegt niet alles, want bij veel cliënten die dementie hebben, is de diagnose nog niet gesteld. Of jongeren en ouderen hebben last van geheugenproblemen, maar daarom geen dementie. "En ook die mensen hebben nood aan ondersteuning in hun dagdagelijks leven. Huishoudelijke ondersteuning, zinvolle dagbesteding of het aanbrengen van structuur kunnen daar een belangrijk onderdeel van zijn", knikt Benaets.

Inzetten op woningaanpassingen

Ferm Thuiszorg hoopt met de externe begeleiding van 'samen MENS' de kennis van zijn ergotherapeuten op een dementievriendelijke manier te verruimen. "Aanpassingen in en rond de woning kunnen erg belangrijk zijn als het gaat over de zelfredzaamheid van personen met (jong)dementie", legt Duthu uit. "Ferm Thuiszorg heeft ook verschillende dagopvangcentra, en ook die plaatsen willen we zowel qua omgeving als qua dagbesteding afstemmen op noden en wensen van mensen met (jong)dementie."

Naast het inzetten op woningaanpassingen, wil Ferm Thuiszorg mantelzorgers meer ondersteunen en alle teamleden voldoende coachen. "Soms komen er cliënten bij ons over de vloer met moeilijk hanteerbaar gedrag. We willen dat al onze medewerkers leren zoeken

naar wat er achter dat gedrag schuilt, zodat ze daar gepast op kunnen reageren", vertelt Benaets.

“We willen dat onze medewerkers leren zoeken naar wat er achter gedrag schuilt, zodat ze daar gepast op kunnen reageren.”

Referentiekader als vertrekbasis

Of ze ooit denken genoeg te weten over dementievriendelijke zorg? "Zeker niet. We gebruiken het referentiekader als vertrekbasis, maar niet als eindpunt", legt Benaets uit. "Onze organisatie verandert continu. Er komen nieuwe mensen in dienst of andere belangen steken de kop op. Onze organisatie moet blijven herbronnen."

Ferm Thuiszorg wil zijn integraal zorgaanbod blijvend afstemmen op mensen met (jong)dementie. En dat op een persoonsgerichte manier, waar de stem van personen met dementie en hun mantelzorgers centraal staat. "Maar dat doel zullen we over 15 maanden nog niet bereikt hebben", lacht Duthu. "Dat is maar goed ook, want zo blijven we onszelf kritisch uitdagen. Eerst stappen, dan lopen." Het traject start in de afdelingen van provincie Limburg, maar Ferm Thuiszorg wil de opgedane ervaringen en good practices op korte termijn structureel inbedden in de volledige organisatie. "Zo kan binnenkort elke cliënt en elke mantelzorger dezelfde warme, dementievriendelijke zorg krijgen", besluit Benaets.

© Leo De Bock, Expertisecentrum Dementie Vlaanderen

Nieuwe vorming

'Dementievriendelijke gemeenten'

In de vorming 'dementievriendelijke gemeenten' gaat Vlaamse Ouderenraad · Lokaal op zoek naar de betekenis van dementievriendelijkheid. Ook streven we naar meer aandacht, respect en plaats voor personen met dementie in jouw gemeente.

We hopen je huiswaarts te sturen met een ruimer begrip van het concept dementievriendelijkheid en het besef dat de lokale ouderenraad een belangrijke rol te vervullen heeft. Bovendien reiken we je tal van inspiratievoorbeelden aan en gidsen we je richting meer dementievriendelijkheid in jouw gemeente.

Ben je helemaal overtuigd? Vraag deze vorming dan gratis aan via je Regionaal Platform Ouderenbeleids participatie of regionale afdeling van je vereniging.

Meer informatie

Voor de aanvraag of extra informatie kan je terecht bij Nadia Denayer via lokaal@vlaamse-ouderenraad.be of 02 209 34 58.

Meer weten over Vlaamse Ouderenraad · Lokaal? Op www.ouderenraden.be vind je tal van inspirerende artikels geschreven voor (en door) lokale ouderenraden.

Iedereen Verdient Vakantie

Tripje of reis niet evident? Toch kan je er op uit!

Woonzorgcampus Sint-Jozef van Emmaüs in Wommelgem bevat naast een lokaal dienstencentrum, woonzorghuis en assistentiewoningen ook een Rap op Stapkantoor. Het kantoor geeft mensen met een beperkt budget de kans om een reis of uitstap te boeken tegen een voordelig tarief. Ook mensen die andere drempels ervaren, kunnen er terecht. **Marleen Dobbels**, verantwoordelijke van het Rap op Stapkantoor Wommelgem en **Greta**, vrijwilligster bij Rap op Stap, nemen ons mee in de werking van hun laagdrempelig reisbemiddelingskantoor.

Enkele jaren geleden richtte Toerisme Vlaanderen het project 'Iedereen Verdient Vakantie' op. Het project wil ervoor zorgen dat ook mensen met een beperkt budget zorgeloos op reis kunnen gaan. "Eerst richtte Iedereen Verdient Vakantie zich enkel op mensen die leefden in kansarmoede", vertelt Dobbels. "Later werd die doelgroep uitgebreid naar iedereen die het moeilijk heeft om op vakantie te gaan. Zowel financieel, als mentaal of fysiek. Zo heeft een alleenstaande vader soms niet voldoende budget om een reis te boeken, of kan een oudere met een laag pensioen zich geen uitje meer veroorloven. Maar ook een gezin met een kind met autisme of een student met een fysieke beperking heeft het soms moeilijk om een uitstap te plannen."

Minstens 30% korting

Via Rap op Stapkantoren kunnen mensen die in aanmerking komen voor een reis via Iedereen Verdient Vakantie, hun uitstap boeken of om uitleg vragen. Het kantoor in Wommelgem bestaat sinds 2014 en kwam er op initiatief van Dobbels. "Ik werk in het Lokaal Dienstencentrum en een van de ouderen vroeg mij of hij een kortingsbon kon krijgen om op vakantie te gaan. Ik informeerde mij, en zo kwam ik bij Iedereen Verdient Vakantie terecht", legt Dobbels uit. "Niet veel later richtte ik zelf een Rap op Stapkantoor op in ons lokaal dienstencentrum."

Een vakantie boeken bij Rap op Stap is erg laagdrempelig. "Via de mutualiteit krijgen mensen met een verhoogde tegemoetkoming een klevertje of een brief die bewijst dat ze financiële moeilijkheden hebben", legt Dobbels uit. "Ook wie in collectieve schuldbemiddeling is, budgetbegeleiding krijgt of een beperkt inkomen heeft, moet ons gewoon een bewijs kunnen voorleggen. Daarna kunnen ze een jaar lang genieten van onze kortingen. Toeristische organisaties die met Iedereen Verdient Vakantie in zee gaan, kiezen zelf hoeveel korting ze willen geven aan onze klanten. Iedereen Verdient Vakantie legt die organisaties wel een

minimumkorting van 30% op. Zo is elke trip voor onze klanten een pak betaalbaarder."

“ *Iedereen Verdient Vakantie richt zich naar iedereen die het moeilijk heeft om op vakantie te gaan.* ”

Van een luxehotel tot een zwembaduitje

In Wommelgem maakt het Rap op Stapkantoor deel uit van een woonzorgcampus, maar dat is niet overal zo. Soms is het kantoor gekoppeld aan een armoedevereniging, een steunpunt of een andere organisatie gelinkt aan armoede of zorg. "Er bestaan zelfs mobiele Rap op Stapkantoren", knikt Dobbels. "Via zo'n mobiel kantoor is het makkelijk om mensen met het concept te laten kennismaken. Tenslotte kennen veel mensen die recht hebben op korting ons niet."

Naast jonge gezinnen, alleenstaande ouders of mensen met eenzaamheidsgevoelens, doen ook ouderen een beroep op Iedereen Verdient Vakantie. "Ik ken de meeste ouderen die in het woonzorghuis verblijven of langskomen in het lokaal dienstencentrum", legt Dobbels uit. "Via Rap op Stap kunnen ze goedkoop een museum bezoeken, een monument bezichtigen of een zwembaduitje plannen. Grootouders kunnen ook met hun kleinkinderen een bezoek brengen aan een kinderspeeltuin of een tripje maken naar de zoo. Wie er graag voor een langere tijd eens tussenuit is, kan logeren in een luxehotel, een vakantiepark, een bed & breakfast, op een camping of in een zorgverblijf. We hebben voor ieder wat wils!"

Wekenlang nagenieten

Greta (72) werkt al meer dan zeven jaar als vrijwilliger bij het Rap op Stapkantoor in Wommelgem. Ze staat Dobbels een aantal dagen per week bij. "Meestal doe ik een babbeltje met de klanten, entertain ik de kinderen terwijl hun ouders

een reis boeken of stel ik de mensen gerust wanneer ze zenuwen hebben om op vakantie te gaan”, legt Greta uit. “De mensen die bij ons aankloppen, gaan zelden of nooit een dagje weg. Daardoor voelen ze zich erg onwennig wanneer ze een uitstap boeken via Rap op Stap.”

“Iedereen heeft het recht om de batterijen eens op te laden!”

Het mooiste aan haar vrijwilligerswerk? “Dat je mensen een verhaal geeft”, lacht Greta. “Niet enkel de uitstap is leuk, de verhalen en herinneringen zorgen ervoor dat je nog weken kan nagenieten. Daarom is het zo belangrijk dat mensen Rap op Stap leren kennen, en ook durven aankloppen bij ons. Veel mensen zijn nog te beschaamd om toe te geven dat ze niet voldoende middelen hebben om op vakantie te gaan. Maar iedereen heeft het recht om de batterijen eens op te laden!”

Meer informatie

Via www.iedereenverdientvakantie.be/nl/rap-op-stap vind je een Rap op Stapkantoor bij jou in de buurt.

Laurane Berkein

Stafmedewerker communicatie en copywriting

actueel

je vaste afspraak met informatie voor en door ouderen

Al meer dan 10 jaar houden we onze lezers 4 maal per jaar op de hoogte van de initiatieven van de Vlaamse Ouderenraad, relevant beleidsnieuws, de Ouderenweek en andere campagnes rond ouderen, inspirerende projecten voor en door ouderen, onderzoek en meer.

Neem vandaag nog een abonnement

Laat je gegevens achter op www.vlaamse-ouderenraad.be/informatieblad of bel naar 02 209 34 56.

Je kan eender wanneer een abonnement starten. Per jaar betaal je slechts 7 euro.

Ouderenweek in teken van kopzorgen

In 2021 staat de Ouderenweek, die loopt van **15 tot 21 november**, in het teken van onze campagne **Kopzorgen Verdienen Zorg**. In die campagne vragen we aandacht voor het psychisch welzijn van ouderen.

Meer informatie daarover vind je op www.kopzorgen.be

Ga jij met het thema aan de slag tijdens de Ouderenweek? Surf naar www.ouderenraden.be voor inspirerende voorbeelden van raden, verenigingen en organisaties.

Kopzorgen verdienen zorg

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Nils Vandenweghe

REDACTIE
Nils Vandenweghe, Veerle Quiryne, Laurane Berkein

LAY-OUT
Eveline Soors

DRUK
Drukkerij Buroform

**vlaamse
OUDERENRAAD**

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaamse Ouderenraad vzw
Broekstraat 49-53
1000 Brussel

02 209 34 51
info@vlaamse-ouderenraad.be

www.vlaamse-ouderenraad.be